

Minna Tarkiainen

”SITTEN KUN TULEE JOTAIN
ONGELMII, VOI KYSYY TÄÄLTÄ
OHJAAMOSTA. SEN KUN KÄVELEE
OVESTA SISÄÄN”

Esiselvitys Ohjaamo Lappeenrantaa varten

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagogikoulutus

Marraskuu 2016

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 28.11.2016
Tekijä(t) Minna Tarkiainen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
Nimeke ”Sitten kun tulee jotain ongelmii, voi kysyy täältä Ohjaamosta. Sen kun kävelee ovesta sisään” - Esiselvitys Ohjaamo Lappeenrantaa varten	
Tiivistelmä Nuorten mahdollisuus toimia yhteiskunnassamme, varsinkin kiinnittyminen työmarkkinoille on vaikeutunut työmarkkinoiden kasvaneen vaatimustason sekä korkean nuorisotyöttömyyden takia. Varsinkin pelkästään perustutkinnon varassa olevien nuorten työnsaantimahdollisuudet ovat huonot. Koulutuksesta ja työelämästä ulkopuolelle jääminen vaikuttaa yksittäisen nuoren hyvinvointiin ja voi aiheuttaa monenlaisia terveydellisiä haittoja. Ongelmat alkavat herkästi kasaantua yksille ja samoille nuorille. Tutkimuksessa selvitetään nuorilta mitä tuen tarpeita koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevilla nuorilla on ja voiko niihin vastata kehittämällä vapaaehtoistoimintaa Ohjaamo Lappeenrantaan. Laadullinen tutkimus on esiselvitys Ohjaamo Lappeenrantaa varten ja sen tuloksia voidaan käyttää toiminnan kehittämiseen. Tutkimus toteutettiin teemahaastattelemalla kuutta 18–24 -vuotiasta Ohjaamo Lappeenrannan asiakasta. Emotionaalisen tuen tarve, luottamuksellisuus ja asiantunteva palvelu nousivat esille tutkimuksessa nuorten tuen tarpeesta. Ohjaamoon kehitettävä vapaaehtoistoiminta voisi vastata nuorten emotionaalisen tuen tarpeeseen. Vapaaehtoistoiminnan kehittämisen ehtona ovat sitoutuneet vapaaehtoiset aikuiset, joiden kanssa nuoret voivat rakentaa luottamuksellisen suhteen. Emotionaalisen tuen taidot kuten välittäminen, ihmisen tukeminen, motivointi, kuuntelu, kunnioitus, ystävällisyys ja hyväksynnän ilmaiseminen ovat kaikki ihmissuhdetaitoja, joita vapaaehtoiset voisivat tuoda Ohjaamoon.	
Asiasanat (avainsanat) Syrjäytyminen, Ohjaamo, vapaaehtoistoiminta, emotionaalinen tuki	
Sivumäärä 55 + 2	Kieli suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liite 1 Moniammatillinen yhteistyö Ohjaamo Lappeenrannassa Liite 2 Teemahaastattelurunko	
Ohjaavan opettajan nimi Katja Komonen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Lappeenrannan kaupunki, nuorisotoimi

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 27 November 2016
Author(s) Minna Tarkiainen	Degree programme and option Community Educators degree
Name of the bachelor's thesis "When you've got some problems, you can ask here at Ohjaamo. Just come in." A preliminary report for Ohjaamo Lappeenranta	
Abstract Possibilities for young people to be active citizens in our Finnish society, especially inclusion in the labor market is difficult due to high requirements and high level of youth unemployment. Especially those who have only a basic education certificate have weak possibilities to get a job. Being excluded from education and working-life affect young people's well-being and can cause health problems. Problems start to accumulate and it is often the same group of young people who is faced with the biggest challenges. The aim of this thesis was to find out what kind of support young people need. Is it possible to respond to their need by means of voluntary service which is planned to be developed at One-stop Guidance Center Ohjaamo Lappeenranta? This qualitative thesis was a preliminary report for Ohjaamo Lappeenranta and the results could be used for developing the operation. The research was conducted as a qualitative study and the material was collected via theme interviews. The target group consists of six 18 to 24 year old customers of Ohjaamo Lappeenranta. According to this study there is need for emotional support, confidence and professional service. Voluntary service which is planned to be developed at One-stop Guidance Center could support the emotional need of young people if there are committed volunteers ready for a confidential relationship with a young person. Emotional skills such as caring, supporting, motivating, listening, respecting, friendliness and accepting young people are all common relationship skills which volunteers could bring to One-stop Guidance Center Ohjaamo.	
Subject headings, (keywords) Exclusion, One-stop Guidance Center, emotional support, voluntary service	
Pages 55 + 2	Language Finnish
Remarks, notes on appendices Appendix 1 interview frame Appendix 2 Multi professional co-operation	
Tutor Katja Komonen	Bachelor's thesis assigned by City of Lappeenranta, Youth Services

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	2
2.1	Nuorten syrjäytyminen	2
2.1.1	Syrjäytymisen käsite	2
2.1.2	Syrjäytymisen riskitekijöitä	4
2.2	Ohjaamo-toiminta	7
2.2.1	Ohjaamon synty	7
2.2.2	Monialainen yhteistyö	9
2.2.3	Monialainen yhteistyö Ohjaamo Lappeenrannassa	11
2.3	Maakunnallinen Ohjaamo	12
2.3.1	Etelä-Karjalan Ohjaamo	12
2.3.2	Ohjaamo Lappeenranta	13
2.3.3	Palveluprosessi	14
2.4	Vapaaehtoistoiminta osana Ohjaamo-toimintaa	16
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄN RAJAUS JA TUTKIMUSONGELMA	17
3.1	Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko	17
3.2	Tutkimuskysymykset	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
4.1	Laadullinen tutkimus	18
4.2	Teemahaastattelut aineistonkeruumenetelmänä	18
4.3	Aineiston keruuprosessi	20
4.4	Aineiston analyysi	21
5	TULOKSET	22
5.1	Tutkimukseen osallistuneiden haastateltavien taustaa	22
5.2	<i>Mistä nuoret saavat tukea?</i>	25
5.2.1	<i>Perhe, ystävät</i>	25
5.2.2	<i>Ammattilaiset</i>	26
5.3	Millaista tukea nuoret saavat tällä hetkellä?	29
5.3.1	Arjen tuki	29
5.3.2	Taloudellinen tuki	30
5.3.3	Emotionaalinen tuki	31
5.4	Miten nuoret olivat kokeneet saamansa tuen?	33

5.4.1	Rento ja salliva ilmapiiri	33
5.4.2	Arvostaminen	34
5.4.3	Luottamuksellisuus	35
5.4.4	Ammattitaitoinen ja yksilöllinen palvelu.....	37
5.4.5	Matala kynnyks	39
5.5	Nuorten kehittämisideoita Ohjaamo Lappeenrantaan	41
5.5.1	Kela ja TE-palvelut Ohjaamoon	41
5.5.2	Vapaaehtoistoimintaa Ohjaamo Lappeenrantaan	42
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	44
6.1	Tiivistetyt tulokset	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
6.2	Johtopäätökset.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
6.3	Tutkimusetiikka ja luotettavuus....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
6.4	Pohdinta	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
	LÄHTEET	48

LIITTEET

1 Ohjaamo Lappeenrannan moniammatillinen yhteistyö

2 Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Nuorten mahdollisuus toimia yhteiskunnassamme, varsinkin kiinnittyminen työmarkkinoille on vaikeutunut työmarkkinoiden kasvaneen vaatimustason sekä korkean nuorisotyöttömyyden takia. Tosin nuorten työttömyysaste on hieman laskenut viimeisen vuoden aikana kuukausina Suomen pikkuhiljaa kohentuvan talouskriisin vuoksi. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 42 300 syyskuussa 2016, mikä on 2 700 vähemmän kuin vuoden 2015 syyskuussa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016). Varsinkin pelkästään perustutkinnon varassa olevien nuorten työnsaantimahdollisuudet ovat huonot. Siksi ammatillisen tutkinnon suorittaminen on tärkeää työmarkkinoille pääsemiseksi. Samanaikaisesti suuret ikäluokat ovat eläköitymässä ja yhteiskunta tarvitsee kaiken mahdollisen työvoiman pitääkseen palvelujärjestelmän kunnossa. Tällä hetkellä työikäisten kokonaismäärä vähenee noin 10 000 henkilöllä per vuosi, johtuen siitä, että eläkkeelle siirtyy enemmän väestöä kuin työelämään tulee. Työllisyysasteen tulisi olla talouden kestävyuden kannalta 75 prosenttia, kun se nyt on 69 prosenttia. (Myrskylä & Pyykkönen 2015, 2-3.)

Sen lisäksi, että tilanteesta on kansantaloudellinen huoli, koulutuksesta ja työelämästä ulkopuolelle jääminen vaikuttaa yksittäisen nuoren hyvinvointiin ja voi aiheuttaa monenlaisia terveydellisiä haittoja. Ongelmat alkavat herkästi kasaantua yksille ja samoille taloudellisia ja terveydellisiä vaikeuksia omaaville nuorille. (Lämsä 2009, 209; Ristikari ym. 2016, 99.) Nykyinen Sipilän sekä edellinen Kataisen hallitus ovat ottaneet kärkihankkeekseen nuorten työllistymisen parantamisen nuorisotakuun avulla. Nuorisotakuu on työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteishanke nuorten koulutuksen ja työllistämisen edistämiseksi. Nuorisotakuu eli nuorten yhteiskuntatakuun toteutuu siten, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle voidaan tarjota työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 3; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 24.) Nuorisotakuun käytäntöjä edistämään perustettiin Suomeen vuonna 2015 matalan kynnyksen monilaisia palvelupaikkoja Ohjaamoita. Ohjaamon asiakkaita ovat nuorisotakuun piiriin kuuluvat eli alle 25-vuotiaat ammattikouluttamattomat sekä alle 30-vuotiaat vastavalmistuneet nuoret. Nuorisotakuuta ollaan kehittämässä yhteisötakuun suuntaan,

jolloin nuoren tueksi tulisi julkisen tahon lisäksi yksityistä ja kolmatta sektoria (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015). Tarkoitus on haastaa koko yhteiskuntaa laajalti ottamaan vastuuta ja tukemaan nuoria.

Tutkin opinnäytetyössä nuorten tuen tarvetta, johon Etelä-Karjalan Ohjaamon Lappeenrannan palvelupisteeseen kehitettävä vapaaehtoistoiminta voisi vastata. Tarkoitus on selvittää teemahaastattelulla nuorilta millaisia tuen tarpeita heillä on. Tutkimuksen tavoitteena on saada vastaus tutkimusongelmaan miten Ohjaamo Lappeenrantaan kehitettävä vapaaehtoistoiminta voi tukea nuorta. Tutkimuksen kohdeyryhmänä ovat 16–29 –vuotiaat nuoret. Tutkimus on esiselvitys maaliskuussa 2015 perustetun Lappeenrannan monialaisen ohjaus- ja neuvontapalvelukeskus Ohjaamon vapaaehtoistoiminnan kehittämistä varten. Työnantajani Lappeenrannan kaupungin nuorisotoimi hallinnoi vuosina 2015–2018 Etelä-Karjalan Ohjaamo-hanketta, jonka palvelupisteet ovat Lappeenrannassa ja Imatralla. Työskentelen nuorten tieto- ja neuvontapalvelussa, joka toimii Ohjaamo Lappeenrannan sydämessä vastaanottaen sinne tulevat nuoret. Tästä tutkimuksesta saatua tietoa voidaan hyödyntää Ohjaamon vapaaehtoistoiminnan ja muiden palveluiden kehittämisessä. Lappeenrannan Ohjaamon vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä huomioidaan tässä esiselvityksessä nuorilta eli asiakkailta tuleva näkökulma. Tutkimusmenetelmänä on laadullinen tutkimus, jossa yksilöiden teemahaastattelujen avulla selvitetään kuudelta Ohjaamo Lappeenrannan asiakasprofiiliin kuuluvalta eli ilman koulutus- ja työpaikkaa olevalta 16–29-vuotiaalta nuorelta tuen tarvetta. Tutkimuskysymykset ovat Mistä nuoret saavat tukea? Millaista tukea nuoret tällä hetkellä saavat? Miten nuoret ovat kokeneet saamansa tuen?

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Nuorten syrjäytyminen

2.1.1 Syrjäytymisen käsite

Nuorten pahoinvointi, syrjäytyminen, syrjäytymisvaarassa oleminen ovat olleet paljon puheissa julkisuudessa viime vuosina. Syrjäytymisen käsitteen juuret ulottuvat vähintään 1920-luvulle. Robert Park käytti vuonna 1928 ilmestyneessä artikkelissaan Human Migration and the Marginal Man termiä marginal, jonka merkityksiä ovat marginaali-,

reuna-, reunahuomautus, marginaalinen, vähäpätöinen, raja-, minimi-, juuri ja juuri vähimmäisvaatimukset täyttävä, epävarma. Kaiken kaikkiaan nuorten kohdalla syrjäytymisen määritelmä toteutuu harvoin, pikemminkin voidaan puhua syrjäytymisriskistä tai myöhempään huono-osaisuuteen vaikuttavista riskitekijöistä (Notkola ym. 2013, 55). Lämsän (2009, 35) syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten elämäntilanteita määrittävät samanaikaisesti syrjäytymisen uhat ja selviytymisen mahdollisuudet. Suomalaisessa kielenkäytössä käsitteellä syrjäytyminen viitataan erilaisiin hyvinvoinnin ongelmiin ja sosiaalisista yhteisöiden ulkopuolille jäämisen muotoihin. Kun puhutaan syrjäytymisestä, on kannettu huolta köyhistä, työttömistä ja köyhistä, päihteidenkäyttäjistä, asunnottomista, mielenterveysongelmallisista sekä lapsista ja nuorista, joilta puuttuu aikuisten riittävä hoiva ja huolenpito. Käsitteellä syrjäytyminen viitataan erityisesti kasautuvaan huono-osaisuuteen, erilaisten hyvinvoinnin ongelmien kasautumiseen samoille yksilöille ja ihmisryhmille. Heillä kenellä on ongelmia, on niitä monella saralla, kuten mielenterveydessä, kouluttautumattomuudessa ja toimeentulossa. Syrjäytyminen on prosessi, jossa erilaisia hyvinvoinnin ongelmia kasautuu samalle yksilölle. (Lämsä 2009, 35, 39; Ristikari ym. 2016.)

Syrjäytymistä määritetään erojen kautta. Toisin sanoen yhteiskunnassa tietty toimintalue, sosiaalisesti ja kulttuurisesti arvostettu elämäntyyli on hyväksyttyä ja siitä poikkeavat yksilöt määrittyvät syrjäytyneiksi, toisiksi eli he eivät kuulu joukkoon. Tietyt yksilöt tai ihmisryhmät ovat syrjäytymisen tilassa tai syrjäytyneissä olosuhteissa. Syrjäytyneisyydessä on myös yleisemmin kyse siitä, että yksilön tai ihmisryhmän tilanne poikkeaa tavanomaisesta ja yleisesti hyväksytyistä tilanteista. Valtakulttuurin näkökulmasta syrjäytyneet ovat ongelmatapauksia, jotka eivät sovi yhteiskunnan määrittelemiin ”normaalin” elämän kehyksiin. He poikkeavat yleisesti hyväksytyistä sosiaalisesta normista. (Lämsä 2009, 9, 24, 28–29, 33.) Honkakosken ym. (2016, 86) mukaan sosiaalisten ongelmien henkilökohtaistaminen saattaa heikentää nuorten luottamusta yhteiskuntaan ja omaan tulevaisuuteen. Valtavirran ulkopuolella oleminen voi myös olla nuorelle tietoinen ideologinen valinta, jolla nuori haluaa erottautua kielteisinä kokemistaan yhteiskunnan ja kulttuurin rakenteista. Näin hän korostaa yksilön vapautta liikkua yhteisön eri arvomaailmoissa. (Hänninen 2014, 87.)

Syrjäytyneiksi luokitellaan sellaiset työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta (Myrskylä 2012, 2). Työn ja opintojen ul-

kopuolella olevissa nuorissa on monenlaisia nuoria eri taustoilla, tarpeilla ja valmiuksilla eli heitä ei voi kutsua yhtenäiseksi joukoksi (Aaltonen ym. 2015). Syrjäytynyt vai syrjäytetty? Yhteiskunnallisten järjestelmien asiakkuuksiin saattaa liittyä nuoren kannalta marginalisoivia mekanismeja tai nuoren ja yhteisön välisten suhteiden jännitteitä (Gissler ym. 2014). Kun puhutaan nuorten osallisuudesta ja vallankäytöstä, syrjäytymistä määrittää nuorten vaikutusmahdollisuuksien puute Lämsän (2009, 220).

Lehtonen ym. (1986, 37, 63–65.) on kritisoinut syrjäytymisen käsitettä sen negatiivisesta sävystä, joka kiinnittää huomiota puutteisiin voimavarojen etsimisen sijaan. Syrjäytymisen käsitettä voi kutsua myös moralisoivaksi, valtasuhdetta määrittäväksi, leimaavaksi, holhoavaksi ja yksilön elämää ulkoapäin arvottavaksi. Se määrittää hyväksytyin elämäntavan jättäen toisenlaisen elämäntavan omaavat ihmiset sen ulkopuolelle erilaisiksi, toisiksi, ulkopuolisiksi.

Jos syrjäytymisen ja syrjässä olemisen vastakohta on mukana oleminen, hyvinvointi ja osallistuminen ollaan myönteisellä ratkaisujen tiellä. Puhe alkaa kääntyä ratkaisujen etsimiseen. Myönteinen puhe kuulostaa siltä, ettei nuorten tarvitse tuntea olevansa yhteiskunnan hylkiöitä vaan he voivat olla osana sitä. Hyvinvointi-Suomessa suurin osa nuorista voi hyvin ja etenee koulutuspolulla askelmalta toiselle ilman ongelmia ja siirtyy sen jälkeen työelämään. Samanaikaisesti osa ikätovereista voi entistä huonommin. Siitä huolimatta he eivät välttämättä koe olevansa syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa. Myllyniemen (2014) mukaan nuorten käsitys syrjäytymisestä liittyy sosiaaliseen syrjäytymiseen eli yksinäisyyteen ja ystävien puutteeseen. Syrjäytymiseen löytyy taloudellisia, sosiaalisia, alueellisia, koulutuksellisia ja kasvuympäristöön liittyviä seikkoja. Juopa on kasvanut niin sukupuolten kuin lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien välillä. Varsinkin nuorten 20–25-vuotiaiden koulutuksen ulkopuolella työttömänä tai työvoiman ulkopuolella olevien miesten määrä on lisääntynyt huomattavasti kymmenessä vuodessa 21,1 prosenttiin kun se vuonna 2005 oli vain 12,2 prosenttia. (Paananen ym. 2012; Ristikari ym. 2016; Suomen nuorisoyhteistyö - Allianssi ry 2016, 41)

2.1.2 Syrjäytymisen riskitekijöitä

Syrjäytymistä voi kutsua prosessiksi, johon vaikuttaneita riskitekijöitä ovat vanhemmuuden puute, irrallisuus koulukulttuurista, putoaminen koulutuksen ja/tai työmarkki-

noiden ulkopuolelle ja terveyden ja elämänhallinnan ongelmat. Lapsuuden perheen olosuhteilla on ollut vaikutusta nuorten hyvinvointiin. Erityisesti nuoret, joiden elämää ovat leimanneet vanhempien vakavat ongelmat ja lastensuojelun tarve ovat syrjäytymisvaarassa. Lasten ja nuorten syrjäytymisen riskitekijöihin liittyy muun muassa vanhempien päihteidenkäyttö ja mielenterveyden ongelmia, jotka voivat aiheuttaa vaikeuksia hoitaa ja kasvattaa lasta. Näiden lisäksi esimerkiksi työttömyys ja sitä kautta taloudellisesti tiukka tilanne aiheuttaa syrjäytymisriskiä perheen lapsille. Lasten ja nuorten syrjäytymisriskiin vaikuttaa lähiyhteisöltä saatava tuki tai sen puute. Nuoren selviytymiseen eri elämäntilanteissa vaikuttivat vanhempien, suvun ja perheen löyhä tai tiivis verkosto. Tämä tuli esille avun hakemisena ongelmatilanteissa ensisijassa lähisukulaisilta jos se on ylipäättään mahdollista. Tämä informaali lähiyhteisön antama tuki on valtaosalle nuoria merkityksellistä ja suuressa arvossa. Jos nuoret jäävät vaille perheen antamaa tukea, vaikutti se heidän elämään turvattomuutena, osattomuutena, sosiokulttuurisena toiseutena, irrallisuutena sekä sosiaalisena kontrollina. (Honkakoski ym. 2016, 11; Gissler ym. 2012; Lämsä 2009, 35, 39, 206, 209; Myllyniemi 2012; Paananen ym. 2012; Ristikari ym. 2016)

Yksi syrjäytymiseen liittyvä piirre on ongelmien mahdollinen periytyminen sukupolvelta toiselle. Nuoret, joiden vanhemmilla ei ole koulutusta ja jotka ovat yleisemmin työttömiä ja toimeentulovaikeuksia, jäävät myös useammin itse koulutuksen ulkopuolelle. (Gissler ym. 2012, Myrskylä 2012.) Hyvä koulutus toimii suojaavana tekijänä syrjäytymiseen, rikosten tekoon ja terveyteen. Varsinkin nuorilla, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa, ilmenee toimeentulo-ongelmia, rikollisuutta, psykiatrisen erikoissairaanhoidon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon käyttöä. (Huttunen & Pekarinen 2016, Lämsä 2009; Myllyniemi toim. 2015.) Nuorisobarometrin mukaan varsinkin perheen taloudellisilla vaikeuksilla on vaikutusta nuorten pärjäämiseen ja ne siirtyvät nuorille lisäten sosiaalisia hankaluuksia kuten yksinäisyyttä. Hyvin taloudellisesti toimeentulevien perheiden lapset harrastavat enemmän liikuntaa sekä tapaavat ystäviään useammin kuin varattomista perheistä tulevat nuoret. Perheen hyvä sosioekonominen tilanne vaikuttaa myös nuorten elintapoihin kuten tupakoimattomuuteen, humalahakuiseen juomiseen ja terveyssuositusten mukaiseen ruokailutottumuksiin. Käytännön arjen sujuminen, sosiaalinen elämä ja taloudellinen tilanne kietoutuvat toisiinsa niin, että lapsuuden kodista saadut eväät kantavat nuoruudessa arjessa selviytymisessä. Tunne arkisissa toiminnoissa selviytymisessä heijastaa puolestaan kokemukseen elämänhallinnasta ja siinä pärjäämisestä, joka poikii tyytyväisyytenä omaan elämään. Omalla itsenäisellä toimeentulolla

on myös merkitystä nuorille. Taloudellinen tilanne mahdollistaa harrastamisen ja vilkkaan sosiaalisen elämän. Eli yksi nuorten itsensä mainitsema syrjäytymisen määritelmä yksinäisyys voi osaltaan johtua taloudellisesta tilanteesta, jolloin esimerkiksi harrastamiseen ja siellä ystävyysuhteiden luomiseen ei ole mahdollisuutta. (Myllyniemi toim. 2015.) Ihan kaikkeen ei perheen huono taloudellinen tilanne kuitenkaan vaikuta. Näillä nuorilla on taitoja pärjätä arjen askareissa. Myllyniemen toim. (2015, 50) mukaan nuorten omat käsitykset mukailevat tutkijoiden käsityksiä koulutuksen, perheen sosiaalisten resurssien sekä työttömyyden vaikutuksesta syrjäytymiseen. Penttinen & Ronkainen toim. (2013) mukaan noiden ominaisuuksien lisäksi nuoret nostavat yhdeksi syrjäytymiseen vaikuttavaksi seikaksi nuorten epäsosiaalisen ympäristön, kuten huonon kaveripiirin.

Nuoruus on elämänvaiheena syrjäytymisherkkää aikaa, koska siihen liittyy monia muutoksia. Normaalisti nuoruusikään liittyy peruskoulutuksesta jatkokoulutukseen ja työelämään siirtyminen, mikä toteutuukin suurimmalla osalla nuoria. Samassa yhteydessä nuoret itsenäistyvät lapsuudenkodista omaan itsenäiseen elämään. Riskialttiutta nuoruudessa lisää kaikkien suurten muutosten kasautuminen melko lyhyelle jaksolle. Tämän lisäksi viimeisen 40 vuoden aikana kulttuurissa ja yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset ovat lisänneet nuorten syrjäytymisriskiä. Tällaisia asioita ovat nuorten koulutuksen, sosiaalisen tuen ja kontrollin eriytyminen, nuoruusiän pidentyminen sekä nuorten aikuistumisprosessin eriytyminen. Näihin vaikuttavat tekijät ovat myös muuttuneet monimuotoisemmiksi. Nuorten syrjäytymisriskiä lisää on entistä kovempi kilpailu koulutus- ja työpaikoista. Nuorten marginaalinen asema työmarkkinoilla lisää syrjäytymisvaaraa. (Lämsä 2009, 36.) Nuorten työttömyys on kaksinkertaista verrattuna yleiseen työttömyystilanteeseen (Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2016, 40). Suurista työttömyysluvuista huolimatta, nuorilla riittää työntekohaluja ja lähes mikä tahansa työ kelpaa heille (Aaltonen ym. 2015, 127; Taloustutkimus 2016).

1990-luvun alun laman vaikutusta nuoriin on tutkittu. Nuorten työllisyystilanne paheni ja pysyvän työpaikan löytäminen oli entistä vaikeampaa varsinkin nuorille, joilla ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa. Toimeentuloasiakkaiden joukossa oli myös ammattikouluttamattomien nuorten lisäksi vastavalmistuneita, joilla oli vaikeuksia sijoittua työelämään. Vastavalmistuneiden nuorten työelämään sijoittumista vaikeutti työkokemuksen puute. Ammattiin kouluttautuminen lyhensi kuitenkin heidän työttömyysjaksoja verrattuna ammattikouluttamattomiin. (Lämsä 2009, 198–199.) Helve (2012, 29) toteaa

1990-luvun laman vaikutuksen tutkimuksessa, että nuorille pitkäaikaisella työttömyydellä on kuitenkin erityisen negatiivisia vaikutuksia johtaen syrjäytymiseen, köyhyyteen, rikollisuuteen ja vakaviin mielenterveydellisiin ja muihin ongelmiin. Nyt on nähtävissä että tämän hetkinen pitkään jatkunut taantuma lyö leimansa erityisesti nuorten kotitalouksien köyhtymiseen. Siihen vaikuttaa taantuman aikana kohonnut nuorisotyöttömyys, epätyypilliset työsuhteet ja edellistä sukupolvea heikompi asettautuminen työmarkkinoille. Tämän hetkistä nuorten elintason paranemista vaikeuttaa se, ettei talouskasvu ole lähtenyt käyntiin kuten 1990-luvun lopulla. Taantuma on jatkunut pitkään ja pitkän aikavälin näkymä on myös epävarma. (Kinnunen & Mäki-Fränti 2016.)

2.2 Ohjaamo-toiminta

2.2.1 Ohjaamon synty

Sosiaali- ja terveys- sekä koulutus- ja työllisyyspalveluja koskeva tutkimustieto osoittaa, että parhaisiin tuloksiin syrjäytymisen ehkäisyssä on mahdollista päästä suunnitelmallisten ja tavoitteellisten integroitujen palvelukokonaisuuksien avulla. Kehittämisuosituksena on, että nuoret tarvitsevat yhden ”matalan kynnyksen nuorten yhteis palvelupisteen”. Nuoret ohjataan tästä palvelupisteestä yhdellä kertaa tarvitsemiinsa palveluihin ja otetaan kokonaisvaltaisesti vastuuta siitä että nuori saa myös tarvitsemansa palvelut muilta sektoreilta. (Notkola ym. 2013, 9.) Ervamaa (2014, 33) mainitsee esimerkkeinä hyvin toimivista palveluista työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön sekä erilaiset nuorten työllistymistä edistävät hankkeet, joissa nuoret saavat yksilöllistä ohjausta ja tukea. Näitä toimenpiteitä yhdistää se, että niiden vaikutukset ovat nuorten omaa motivaatiota, aktiivista toimijuutta ja yhteiskunnallista luottamusta lisääviä. Matalan kynnyksen lisäksi nuoret arvostivat asioinnin vapaaehtoisuutta, joustavuutta tapaamisaikojen- ja – paikkojen suhteen, lyhyttä jonotusaikaa, sopivaa aukioloaikaa sekä työntekijän vastaanottavaista asennoitumista nuoriin. Nuorisotyöhön liittyvä vapaaehtoisuus ja minimaalinen kontrolli vahvistavat tuen saajien positiivisia kokemuksia. (Aaltonen ym. 2015; Honkakoski ym. 2016, 85; Notkola ym. 2013, 9.) Nuorille sopii asioinnissa vapaaehtoisuus, mikäli heille on tarjolla todellisia mahdollisuuksia esimerkiksi koulutukseen ja työllistymiseen sekä kannustavia tukitoimia (Palola ym. 2012, 65). Kritiikkiä ovat saaneet jotkut aktivointitoimet tai palvelut, jotka on koettu tehottomina sekä lannistavina (Aaltonen ym. 2015, 126).

Nuorille suunnattuja palveluja arvioitaessa nousee esille huoli palvelujen sirpalemaisesta ja kohtaamattomuudesta varsinkin sellaisten nuorten kohdalla, joilla on useampia ongelmia. Sekä ammattilaiset että nuoret pitivät pääasiassa hyvänä, että palvelut olisivat lähempänä toisiaan tai saman katon alla, helpommin nuorten saavutettavissa. Nuoret kokivat, että heitä kuunnellaan palveluissa ja että heillä on vaikutusmahdollisuuksia, eikä niissä nuorten kokemuksen mukaan tehdä päätöksiä, jotka syrjäyttäisivät täysin nuorten oman päätäntävällän. (Aaltonen ym. 2015.) Toisaalta Honkakosken ym. (2016, 92) mukaan heikommassa tilanteessa olevilla nuorilla oli melko huonoja kokemuksia autetuksi tulemisesta, saamastaan kohtelusta ja vaikutusmahdollisuuksista. Kokemukset eriytyivät myös palvelusta riippuen, niin että korjaavista palveluista oli melko huonoja kokemuksia kun puolestaan työpaja ja Ohjaamo-toiminnasta nuorilla oli melko hyviä kokemuksia riippumatta nuoren hyvinvoinnin tasosta. Eli palvelun luonne ja tehtävä vaikuttivat koettuihin eroihin.

Työ- ja elinkeinoministeriön (2014, 243) mukaan ongelmat taas liittyvät siihen, millaista tukea on. Nuorten kokemuksissa ongelmat liittyvät ohjauksen puutteeseen. Nuoret kaipaavat yksilöllistä ohjausta, pidempikestoista tukea, kiinnostusta heitä kohtaan sekä henkilökohtaista ohjaussuhdetta, jossa ratkaisut lähtevät nuoren omasta tilanteesta käsin. Mattilan (2011, 53) määritelmän mukaan nuorten mainitsevat asiat kuuluvat osana emotionaaliseen tukeen, johon liittyy arvostava kanssakäyminen ja välittäminen. Arvostavaan kanssakäymiseen liittyy ystävällisyys, kunnioitus, hyväksynnän osoittaminen ja kuuntelu. Välittäminen puolestaan pitää sisällään henkilökohtaisempaa tukea, kuten huolenpitoa, selviytymisen ja jaksamisen tukemista sekä toiveiden huomiointia. Aaltosen ym. (2015, 131) mukaan henkilökohtaisen ohjaussuhteen edellytys on luottamuksellinen suhteen rakentuminen nuoren ja työntekijän välille. Se vaatii aikaa, mutta on ehtona palveluiden vaikuttavuudelle. ”Palveluviidakossa” on tarve yhdelle nuoren tilannetta ja asiakkuuksia koordinoivalle henkilölle. Mäkinen (2014) toteaa, että työ- ja elinkeinotoimiston palveluista jäävät eniten hyötymättä nuoret, joilla on ongelmia usealla elämäntilanteella kuten mielenterveys, asuminen, toimeentulo ja päihdeongelmat. Nuoret, jotka tarvitsevat erityistä tukea kasvussaan arjen- ja elämäntilanteen asioissa ovat myös koulujen tarjoamien tukipalveluiden kuten opinto-ohjaus-, kuraattori-, terveys- ja psykologipalvelujen ulkopuolella. Heidän tulee etsiä palvelut yhteiskunnan muusta palvelujärjestelmästä.

Honkakosken ym. (2016, 11) mukaan olennaista on tunnistaa ja tunnustaa että osalla nuorista voi olla kyse ensin arjen taitojen opettelusta ja elämänhallinnan kehittämisestä ennen kuin voidaan asettaa tavoitteita koulutukseen tai työelämään siirtymisestä. Hallitusohjelmaan sisältyvä nuorten yhteiskuntatakuu eli nuorisotakuu tuli voimaan vuoden 2013 alussa. Nuorisotakuussa jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.) Nuorisotakuu on tehostanut vain perusasteen koulutuksen varassa olevia nuoria eteenpäin, niin että 60 prosenttia oli toimenpiteissä pitkittyneestä taantumasta ja korkeasta työttömyysasteesta huolimatta. Nämä nuoret pääsivät lähinnä koulutukseen tai työpajoille. Se sai aikaan perusasteen varassa olevien nuorten työttömyyden vähenemisen. Onneksi nuorten työttömyysjaksot ovat suhteellisen lyhyitä, vuoden 2014 lopussa keskimäärin noin 14 viikkoa kun ne yli 25–54-vuotiailla olivat 38 viikkoa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 39, 2016.)

Hallituksen yhtenä kärkihankkeena on kehittää nuorisotakuusta yhteisötakuu. Julkisen tahon lisäksi nuoren tueksi tavoitellaan laajempaa piiriä ”kylä kasvattaa” -ajatuksella eli mukana yhteistyössä olisivat myös kolmas ja yksityinen sektori. Samalla kehitetään mallia, jossa yhdellä taholla on vastuu tukea tarvitsevasta nuoresta. Suomeen perustettiin vuonna 2015 Euroopan sosiaalirahaston tuella matalan kynnyksen yhden luukun ohjaus- ja neuvontapalvelupisteitä Ohjaamoita ehkäisemään nuorten syrjäytymistä sekä edistämään heidän työllistymistään. Helmikuussa 2016 Ohjaamoita oli perustettu yli kolmekymmentä kappaletta. Tarkoituksena on juurruttaa hankekauden 2015–2018 jälkeen toiminnot vakituisiksi palveluiksi. Tavoitteena on, että nuori pystyy itse vaikuttamaan ja sitoutumaan Ohjaamon palveluihin. Etsivä nuorisotyöntekijä toimii nuoren luottohenkilönä, joka auttaa ja ohjaa häntä eri palveluihin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015.)

2.2.2 Monialainen yhteistyö

Oleellista Ohjaamo-toiminnassa on eri ammattilaisten, kolmannen sektorin ja yritysmaailman kanssa tehtävä yhteistyö nuoren kulloisenkin tilanteen ja tarpeen mukaan. Sektorirajat ylittävä monialainen yhteistyön kehittäminen on niin lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman (2012) kuin eurooppalaisen nuorisostrategian (2009) linjan mukaista. Käsitteet moniammatillisuus ja monialaisuus ovat lähellä toisiinsa arkikielessä. Englanninkielisissä teksteissä multifield tarkoittaa monialaisuutta ja

multidisciplinary ja interdisciplinary monitieteisyyttä. Käsitteet painottavat ammatillista asiantuntijuutta. Monialaisuudessa on kyse koulutusalojen ylittämisestä ja erilaisien osaamisten nivoutumisesta yhteisen päämäärän saavuttamiseksi sekä yksilön taitavuudesta tai pätevyydestä, joita kuvataan englannin kielessä käsitteillä *interprofessional* ja *multiprofessional*. Monialaisesta yhteistyöstä puhuttaessa mainitaan verkostoituminen, tiedontuottamisyhteisöt ja synergia, joilla tarkoitetaan sekä kollektiivisia toimijoita että yksittäisiä työntekijöitä. (Katisko ym. 2014, 10.) Isoherrasen mukaan (2008; 2012) monialainen yhteistyö mielletään usein hallinnon- ja tieteenalat yhdistäväksi toiminnaksi.

Monialainen työote mahdollistaa monia eri näkemyksiä, kun halutaan tukea asiakasta holistisesti. Yhteistyölle on ominaista keskinäinen arvostus ja yhteistoiminnallisuus. Yhteistyö edellyttää osapuolten roolien selkeyttä, päätöksentekoon osallistumista ja vastuuta. (Katisko, ym. 2014.) Pärnän (2012) mukaan on olennaista ymmärtää yhteistoiminnallisuuden merkitys asiakastyössä. Jokaisen työntekijän tulisi tuoda oma asiantuntijuutensa yhteiseen käyttöön moniammatillisessa ja -alaisessa ryhmässä. (Isoherranen ym. 2008, 14–15.) Yhteistyössä on tärkeä ymmärtää toiminnan tavoitteiden monitahoisuus ja samalla konkretisoida yhteistyön tavoitteita. Ne ohjaavat yhteistyöprosesseja ja mahdollistavat sen arvioinnin (Pärnä 2012). Prosessin seurauksena syntyy työn uudenlaisia jäsenyyksiä ja uskallus toimia yhteistyössä asiakkaan edun vaatimalla tavalla. Lohi & Niiranen (2006) toteavat, että kyetäkseen tekemään yhteistyötä toisten ammattiryhmien kanssa tulee omaa työtä jäsentää arkiajattelua ja konkretiaa korkeammalle tiedon tasolle, nähdä kokonaisuuksia yksittäisten asiakkaiden ongelmien taustalla sekä kyetä tunnistamaan ongelmia aiheuttavia tekijöitä. Tällainen metatason ajattelukyky mahdollistaa toimimisen moniammatillisessa työryhmässä sekä oman tiedon yhdistämisen muiden tietoon. Kaikkien moniammatilliseen ja – alaiseen yhteistyöhön osallistuvien tulisi jakaa osaamistaan, osallisuuttaan, vastuuta ja valtaa päätöksenteossa. Parhaimmillaan eri ammattiryhmät yhdistävät taitonsa ja tietonsa ja tavoittelevat yhteistä ja tasa-arvoista päätöksentekoa asiakkaan kanssa. Ammatillisuuden kannalta yhteistyö edellyttää asiantuntijoilta auktoriteettien purkamista ja tasa-arvoista yhteistyösuhdetta asiakkaan kanssa. (Katisko ym. 2014.)

Monialaisessa vuorovaikutuksessa pyritään luomaan yhteinen käsitys tai ymmärrys asiakkaan tilanteesta, toimenpiteistä tai ongelman ratkaisusta. Tietoa kootaan sovituilla välineillä ja foorumeilla sovituin toimintaperiaattein. Monialaiseen yhteistyöhön liittyy

myös haasteita kuten vastuukysymykset, roolit ja yhteisen tiedon luomisen käytännöt. Myös tiimityön ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen vaatii oppimista. Haasteellista voi olla myös oivaltaa asiakkaan kokemus ja tieto. (Isoherranen 2008, 2012.) Katiskon ym. (2014) mukaan asiakkaan tiedon ja kokemuksen merkityksen oivaltaminen voi olla haasteellista. Asiantuntijuus perustuu siihen, että se tunnustetaan, etsitään mahdollisuuksia, neuvotellaan dialogisesti sekä jaetaan asiantuntijuutta muiden toimijoiden kesken. Isoherrasen (2012) ja Pärnän (2012) mukaan moniammatillinen yhteistyön haasteena voi olla organisaation rakenne. Organisaation kulttuuri voi edistää yhteistyötä yli ammatti- tai organisaatorajojen tai estää sitä. Organisaation rakenteet voivat olla esteenä yhteisen tiedon rakentamiselle ja yhteisen toimintamallin kehittämiseksi. Romin (2013, 2) mukaan parhaimmillaan kokonaisvaltainen monialainen tai -amatillinen yhteistyö voi edistää asiakkaan tilannetta. Myös ammattilaisille on hyötyä toimivasta yhteistyöstä, jossa heillä on mahdollista tukea, täydentää ja luottaa toisiinsa sekä luoda yhdessä uusia ratkaisuja.

2.2.3 Monialainen yhteistyö Ohjaamo Lappeenrannassa

Ohjaamo Lappeenrannan monialaista yhteistyötä tehdään eri ammattilaisten kesken koulutuksen, työelämän ja arjenhallinnan parissa. Tällä hetkellä työn painopiste on arjenhallinnassa. Monialaista yhteistyötä tehdään toisten ammattilaisten kanssa säännöllisesti ja toisten satunnaisesti. TESSU- tehdään yhdessä ohjausta – projekti (2016) on kehittänyt verkostotutkan (liite 1) kuvaamaan monialaisen yhteistyön eri tasoja. Ohjaamo Lappeenrannan monialaisen yhteistyön voi jakaa kolmeen kehään sen mukaan miten tiiviisti monialaista yhteistyötä tehdään. Ensimmäisellä kehällä, lähinnä keskustaa ovat ammattilaiset, jotka tekevät yhteistyötä säännöllisesti ja sovitusti: Ohjaamo- projektipäällikkö, -koordinaattori, -nuorisotyöntekijät, etsivä nuorisotyöntekijät, nuorisoneuvoja, samassa talossa työskentelevät nuorisotilan nuoriso-ohjaajat, työ- ja elinkeinotoimiston, TE-toimiston nuorten palveluiden asiantuntija, ammatinvalinta psykologi sekä Eksoten nuorten pajan ohjaajat, terveydenhoitaja ja päihde- ja mielenterveystyöntekijä. Toisella kehällä ovat sovitusti, tarpeen mukaan yhteistyötä tekevät tahot kuten Liikunta yhdistää 2 – hankkeen liikunnanohjaajat, Eksoten kehittäjä-koordinaattori, kuraattorit, nuorten tiimin sosiaalityöntekijä ja – ohjaajat, työvoiman palvelukeskuksen Typin nuorten tiimin asiantuntijat ja sosiaaliohjaajat sekä Kelan palveluneuvoja. Uloimmalla, kolmannella kehällä ovat tahot, joiden kanssa tehdään yhteistyötä satunnaisesti kuten TE-toimiston työnantaja- ja yrityspalveluiden asiantuntijat,

Eksoten velkaneuvojat, työelämäosallisuutta tukevista palveluista kuntoutuskoordinaattori, Saimaan ammattiopiston Sampon opinto-ohjaajat, aikuiskoulutus ja työelämäpalvelun ja nuorten aikuisten osaamisohjelman NAO:n projektipäälliköt ja oppisopimuskeskuksen Opon koulutussuunnittelija sekä Myö tehään porukalla- elinvoimaa ja osallisuutta hankekoordinaattori sekä Yhdessä yrittäen – hankkeen projektipäällikkö. Lähikuntien Lemin, Taipalsaaren, Savitaipaleen ja Luumäen etsivät nuorisotyöntekijöiden kanssa tehdään myös satunnaisesti yhteistyötä.

2.3 Maakunnallinen Ohjaamo

2.3.1 Etelä-Karjalan Ohjaamo

Etelä-Karjalan Ohjaamon perustamiseen liittyy muuta maata nopeammin kasvanut nuorisotyöttömyys ja nuorten aikuisten toimeentulotuen pitkäaikainen asiakkuus. Etelä-Karjalassa nuorisotyöttömien osuus kaikista työikäisistä on 14 prosenttia kun koko Suomessa se on 13 prosenttia (Kuntaliitto 2016). Etelä-Karjalassa on noin 21 000 16–29-vuotiasta, joista arviolta noin kymmenen prosenttia eli 2 100 tarvitsee tukea toisen asteen koulutukseen ja työelämään siirtymiseen liittyvissä asioissa. Vaativamman tuen tarvisijoita oli etsivän nuorisotyön tuettavina vuonna 2015 noin kymmenen prosenttia eli 255 nuorta (Lappeenrannan kaupunki nuorisotoimi 2016).

Etelä-Karjalan Ohjaamo-hanke nivoutuu lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman tavoitteeseen nuorten työllistymisestä sekä hallituksen kärkihankkeeseen nuorten yhteiskuntatakuuseen. Sen lisäksi sektorirajat ylittävä monialainen yhteistyön kehittäminen on niin lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman kuin eurooppalaisen nuorisostrategian linjan mukaista. Lappeenrannan kaupungin nuorisotoimi hallinnoi hanketta Etelä-Karjalassa, johon kuuluvat matalankynnyksen monialaiset palvelupisteet Ohjaamo Lappeenranta ja Ohjaamo Imatra. Etelä-Karjalan Ohjaamoon kuuluvat myös näitä kahta kaupunkia ympäröivät kunnat Savitaipale, Taipalsaari, Lemi, Luumäki, Rautjärvi, Ruokolahti ja Parikkala. Kuntien lisäksi hankkeessa ovat mukana Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimi Eksote sekä Imatran ja Lappeenrannan työ- ja elinkeinotoimistot. Muita toimijoita ovat kaupunkien kasvatus- ja opetustoimi, liikuntatoimi, kulttuuritoimi ja Saimaan ammattiopisto sekä kolmas sektori mm. Etelä-Karjalan marttapiiriliiitto, Saimaan kriisikeskus ja liikuntajärjestöt.

Ohjaamo-hanke saa rahoitusta ajalle 1.3. 2015- 28.2.2018 Euroopan sosiaalirahastolta, jonka jälkeen on tarkoitus juurruttaa Ohjaamo Lappeenranta vakituiseksi toiminnaksi.

Etelä-Karjalan Ohjaamon tavoitteena on edistää nuorisotakuun kohderyhmän 16-29-vuotiaiden kiinnittymistä koulutukseen ja työelämään sekä ohjata heitä muiden tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Ohjaamossa kiinnitetään huomiota erityisesti nivelvaiheessa ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ohjaukseen, neuvontaan ja tukemiseen. Tavoitteena on myös kehittää monialaista yhteistyötä ja osaamista, poistaa päällekkäistä toimintaa sekä yksinkertaistaa ja keskittää nuorten palveluja. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015)

2.3.2 Ohjaamo Lappeenranta

Ohjaamo Lappeenrannassa nuoriso- ja monitoimitalo Monarilla ovat fyysisesti paikalla Lappeenrannan nuorisotoimen nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden nuorisoneuvoja, kaksi etsivä nuorisotyöntekijää, kaksi Ohjaamo-nuorisotyöntekijää, kaksi nuorisotilatyön nuoriso-ohjaajaa, työ- ja elinkeinotoimiston nuorten palveluiden asiantuntija, ammatinvalinta psykologi sekä Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden Eksoten terveydenhoitaja ja päihde- ja mielenterveystyöntekijä. Ohjaamossa toimii myös Lappeenrannan ja Imatran kaupunkien yhteinen Liikunta yhdistää 2 -hankkeen liikunnanohjaaja. Lync-pikaviestinyhteyden päässä on Eksoten aikuissosiaalityön nuorten tiimin kaksi sosiaaliohjaajaa ja yksi sosiaalityöntekijä sekä Kelan palveluneuvoja. Näiden lisäksi Ohjaamo Lappeenrannassa tehdään yhteistyötä eri tahojen kanssa nuoren tarpeiden mukaan. Tällaisia tahoja ovat esimerkiksi velkaneuvonta, päihde- ja mielenterveyspalvelut, asuntojen vuokranantajat, harrastusjärjestöt, kuntouttavaa työtoimintaa järjestävät yhteisöt ja yhdistykset, työllistävät tai työkokeilupaiikkoja tarjoavat yritykset, yhdistykset tai yhteisöt.

Saman katon alla Ohjaamo Lappeenrannassa toimii Eksoten Nuorten Paja, johon ilman opiskelu- ja työpaikkaa olevat nuoret voivat tulla työpajajaksolle. Nuorten pajalla on kuntouttavan työtoiminnan ja elämänhallinnan ryhmä. Kuntouttavan työtoiminnan ryhmässä opetellaan työelämätaitoja ja elämänhallinnan ryhmässä puolestaan arjen hallintaa. Kumpikin ryhmä kokoontuu kahdesti viikossa neljä tuntia kerrallaan kolmen kuukauden jaksoissa.(Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden piiri 2016)

Näiden lisäksi Ohjaamo Lappeenrannassa on nuorille maksuttomia harrastuspajoja kuten graffiti-, soundi-, valokuvaus-, discotanssi-, moottori- ja bändipaja sekä liikunnalliset pelikerhot sekä nuorten äiti-vauva jumpparyhmä. Torstai-iltaisain Ohjaamo Lappeenrannassa tehdään nuorten täysi-ikäisten kanssa yhdessä ruokaa, syödään ja keskustellaan kulloinkin pinnalla olevista asioista. Sen lisäksi, että Ohjaamo Lappeenranta on paikka, josta saa apua asiaan kuin asiaan, on se myös paikka, jonne on muodostunut vakioasiakkaiden ryhmä. He tulevat Ohjaamoon lähes päivittäin tapaamaan toisiaan ja työntekijöitä keskustelun ja kahvin merkeissä. Samalla he saattavat hoitaa asioita kuten toimeentulotukihakemuksen tekemistä joko työntekijöiden kanssa tai itsenäisesti.

Henkilökohtaisen neuvonnan ja ohjauksen lisäksi nuorten työllistymistä ja koulutuspolun löytymistä on tuettu järjestämällä kausitöiden rekrytointitapahtumia sekä koulutusinfoja. Rekrytointitapahtumissa on ollut työnantajien lisäksi koulutusinfoa, Euroopan unionin vapaaehtoistoiminnan ja paikallisen järjestötoiminnan esittelyä. Koulutusinfoissa Saimaan ammattiopiston opettajat ovat jalkautuneet Ohjaamo Lappeenrantaan kertomaan nuorille Saimaan ammattiopiston ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavasta koulutuksesta VALMA:sta, Nuorten aikuisten osaamisohjelman NAO:sta, oppisopimuskoulutuksesta sekä ammattiopiston ammatillisista perus- ja ammattitutkinnoista.

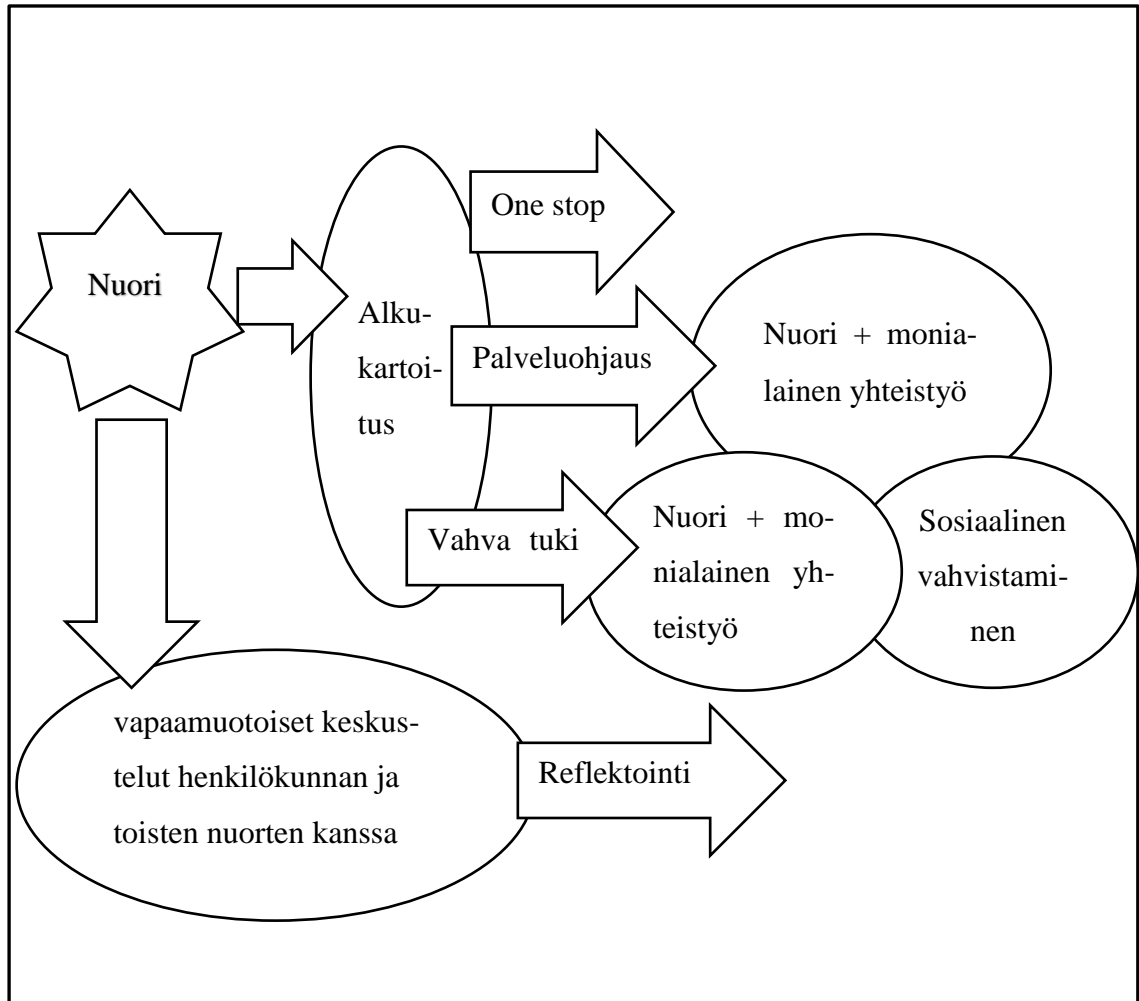
2.3.3 Palveluprosessi

Ohjaamon ydintoimintaa on yksilöllinen henkilökohtainen neuvonta, ohjaus ja tuki arjen- ja elämänhallinnassa asiakkaan tarpeiden mukaan. Työskentely asiakkaan kanssa lähtee hänen omasta halustaan. Työskentelyssä käytetään ratkaisukeskeistä työskentelymuotoa, jossa nuori on oman elämänsä toimija. Helle (2005, 124) kuvaa ratkaisukeskeistä työtapaa niin, että työntekijän roolina on keskusteluissa nuoren kanssa herätellä nuorta oivaltamaan omia vahvuuksiaan ja kuinka hän voi niiden avulla saavuttaa tavoitteensa. Menneisyyteen mahdollisesti liittyvät luurangot käsitellään niin, että mietitään millä keinoilla hän selvisi tilanteesta ja löytää sitä kautta omia selviytymiskeinoja. Ratkaisu- ja voimavarakeskeinen ajatustapa on luonteva osa Ohjaamon työmenetelmää, koska siinä ollaan vuorovaikutuksessa nuorten kanssa.

Ohjaamo Lappeenrantaan tuloa on pyritty helpottamaan niin, että nuori voi kävellä suoraan ilman ajanvarausta tai lähetettä ovesta sisään ja kertoa asiansa. Hänet vastaanottaa

sen jälkeen nuorisoneuvoja, joka kartoittaa nuoren kanssa tilannetta. Nuori voi ottaa yhteyttä ja asioida myös sosiaalisen median, puhelimen tai kotisivuilla olevan sähköisen lomakkeen kautta. Nuorisoneuvoja ja etsivät nuorisotyöntekijät jalkautuvat myös nuorten kanssa tai heidän luokseen hoitamaan asioita heidän kanssaan.

Ohjaamon asiakasprosessia voi kuvata neljän erilaisen asiakastyypin kautta (kuva 2): One stop-, palveluohjaus-, vahva tuki- ja reflektointi-asiakkuudet. One stop – asiakkuus on kestoltaan lyhyttä, jossa nuori tietää jo tullessaan mitä asiaa haluaa hoitaa. Hän tulee Ohjaamoon ja asia hoituu samalla käynnillä. Tällainen voi olla esim. tiliotteen tulostaminen toimeentulotukihakemusta varten tai työhakemuksen teko. Palveluohjausta tarvitseva asiakas tulee kysymään esimerkiksi miten hänen tulisi toimia kun haluaisi muuttaa omaan asuntoon ja mistä saisi rahaa. Hänet ohjataan alkukartoituksen jälkeen etsivälle nuorisotyöntekijälle, joka jatkaa hänen kanssaan työskentelyä monialaisessa verkostossa. Vahvan tuen asiakkailta on useampia asioita, joiden hoitamiseen hän tarvitsee tukea eikä hän välttämättä osaa tai jaksaa lähteä selvittämään niitä itse. Hänet ohjataan etsivälle nuorisotyöntekijälle ja/tai Nuorten pajaan. Vahvan tuen asiakkaille tarjotaan hänen tilanteeseensa sopivia palveluita, jotka vahvistaisivat häntä sosiaalisesti. Nuoren rinnalla kulkee etsivä nuorisotyöntekijä tai monialaisen verkoston kumppani tukemassa nuorta eri asioiden hoitamisessa. Kuten aikaisemmassa tekstissä mainittiin, olennaista on tunnistaa ja tunnustaa, että osalla nuorista voi olla kyse ensin arjen taitojen opettelusta ja elämänhallinnan kehittamisestä ennen kuin hänelle voidaan asettaa tavoitteita koulutukseen tai työelämään siirtymisestä (Honkakoski ym. 2016, 11). Neljäs asiakastyypin Ohjaamo Lappeenrannassa on reflektointi-asiakkaat, jotka tulevat Ohjaamoon kahville ja juttelemaan henkilökunnan sekä toisten nuorten kanssa. Vapaamuotoisissa keskusteluissa nuoret peilaavat omaa elämäntilannettaan sekä antavat toisilleen neuvoja miten mitäkin asioita kannattaa hoitaa. Nuoret saavat toisiltaan vertaistukea ja –neuvontaa. Keskustelujen aiheet kattavat kaikki elämään kuuluvat asiat. Ohjaamon henkilökunta osallistuu keskusteluun tarpeen mukaan sekä kuuntelee, tukee, kannustaa, motivoi sekä ohjaa ja neuvoa tilanteen mukaan.

KUVA 2. Ohjaamo Lappeenrannan palveluprosessi

2.4 Vapaaehtoistoiminta osana Ohjaamo-toimintaa

Vapaaehtoistoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä puhutaan tässä tutkimuksessa synonyymeina. Vapaaehtoistyö voi kuvastaa mielikuvaa työn tekemisestä; vapaaehtoistoiminta puolestaan kollektiivisesta yhdessä tekemisestä. Toisaalta vapaaehtoistoiminnan muoto voi olla myös keskustelu ja seuran pitäminen, jotka ovat kaikkea muuta kuin aktiivista toimintaa. Vapaaehtoistoimintaa ja vapaaehtoistyötä määritellään monien käsitteiden kautta. Vapaaehtoistoiminnan määritelmistä voi poimia kaksi niitä yhdistävää käsitettä: vapaaehtoisuus sekä palkattomuus ja palkkiottomuus. Vapaaehtoistoimintaa voidaan määritellä toiminnaksi, joka on yleishyödyllistä, vapaasta tahdosta tehtyä ja on palkatonta ja pakottamatonta toimintaa, jota tehdään toisten ihmisten ja yhteisön eduksi. (Yeung 2002, 11; Pessi & Oravasaari 2010,9; Mäkelä & Peltonen 2012, 14). Euroopan parlamentti (2008) on määrittänyt vapaaehtoistoiminnan olevan lisäksi kaikille avointa

toimintaa. Harjun (2003, 118–119) ja Lehtisen (1997, 20) mukaan vapaaehtoistoiminta on ei-ammattillista hyvinvointia edistävää toimintaa, jota tehdään tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin eikä sitä tehdä taloudellisista syistä. Vapaaehtoistoimintaan kuuluu omaaloitteisuus, sillä ei korvata palkkatyötä. Vapaaehtoistoiminnan tavoitteena on toimia muiden kuin oman perheenjäsenten hyväksi ja hyödyttää tällä tavoin yhteiskuntaa. Vapaaehtoistoiminnan muotoja on monia, esimerkiksi osallistuminen julkiseen toimintaan ja kansalaistoimintaan, toimiminen yleistä etua koskevien asioiden hyväksi, hyväntekeväisyyden tekeminen, muiden auttaminen, vastavuoroinen auttaminen, toimiminen uskonnollisissa yhteisöissä sekä erilaisissa yhdistyksissä ja seuroissa toimiminen. Euroopan komissio (2009) määrittelee vapaaehtoistyötä seuraavasti: ”Otaen asianmukaisesti huomioon kunkin jäsenvaltion tilanteen erityispiirteet ja kaikki vapaaehtoistyön muodot ilmaisu ”vapaaehtoistyö” tarkoittaa kaikkea vapaaehtoista toimintaa, joka voi olla virallista, vapaamuotoista tai epävirallista ja jota toteutetaan henkilön omasta vapaasta tahdosta ja harkinnasta, oman motivaation perusteella ja ilman ansaitsemistarkoitusta.

Ohjaamo Lappeenrannan vapaaehtoistoiminta on nykyisin pienimuotoista. Työelämän ja opiskelun ulkopuolella oleva nuori voi osallistua Ohjaamo Lappeenrannan kautta Eurooppalaisen vapaaehtoispalveluun, European Voluntary Service EVS – ohjelmaan. EVS-ohjelma mahdollistaa nuorelle menemisen vapaaehtoistyöhön 2-12 kuukaudeksi Euroopan unionin jäsenmaahan tai EU:n sopimusvaltioon (Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO, 2016). Ohjaamon asiakkaista kukaan ei ole vielä osallistunut Eurooppalaiseen vapaaehtoispalveluun. Tässä tutkimuksessa selvitettyjen nuorten tuen tarpeiden kartoituksen avulla saadaan selville onko vapaaehtoistoiminnan kehittämislle tarvetta.

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄN RAJAUS JA TUTKIMUSONGELMA

3.1 Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko

Tutkimuksen kohdejoukkona ovat koulutuksen ulkopuolella olevat työttömät nuoret.

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset ovat Mistä nuoret saavat tukea? Millaista tukea nuoret tällä hetkellä saavat? Miten nuoret ovat kokeneet saamansa tuen?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään asiaa syvällisesti, toisin kuin kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus, jonka tuloksia punnitaan määrällisillä suhteilla ja etsitään aina tilastollisia säännönmukaisuuksia. Laadullisen tutkimuksen ydin on merkitystulkintojen tekeminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Kunkin ihmisen todellisuus kostuu merkitystulkintoista ja tulkintasäännöistä, joiden avulla he orientoituvat arkipäivään. Tässä tutkimuksessa haastatelluilla nuorilla on elämän kokemuksista muodostunut kuva ja merkitys asioille, joita tutkijana pyrin ymmärtämään ja tekemään niistä tulkinnan eli ratkaisemaan arvoituksen. (Alasuutari 2011.) Laadullisen tutkimuksen kohde on pieni, koska tarkoitus on saada tietoa nuorten kokemasta tuen tarpeesta. Muutaman henkilön haastattelu on harkinnanvarainen näyte, jonka avulla pyritään ymmärtämään syvällisesti ja saamaan tietoa nuorten tuen tarpeesta. Hirsjärvi & Hurmeen (2011, 58–59) mukaan jo muutaman henkilön haastattelulla voidaan saada merkittävää tietoa. Tätä tietoa voidaan käyttää Ohjaamo Lappeenrannan toimintojen kehittämiseen.

4.2 Teemahaastattelut aineistonkeruumenetelmänä

Keräsin tietoa kuudelta Ohjaamo Lappeenrannan asiakkaalta teemallisilla haastatelluilla. Haastateltaviksi on pyritty saamaan erilaisissa elämäntilanteissa olevia nuoria aikuisia. Saadakseni tähän tutkimukseen olennaista tietoa nuorten kokemuksesta, olen haastattelijana vuorovaikutuksessa haastateltavien nuorten kanssa. Työskentelen Ohjaamo Lappeenrannan nuorten tieto- ja neuvontapalveluissa ja olen työssäni tavannut tutkimukseen osallistuneet nuoret. Tämä on edesauttanut luottamuksellisen suhteen ra-

kentumiseen haastateltavien kanssa. Teemallisessa haastattelussa luottamus on avaintekijä, jotta nuoret pystyvät kertomaan heille tärkeistä asioista. Haastattelun tulos riippuu siitä kuinka turvalliseksi haastateltavat kokevat olonsa joka vaikuttaa avoimuuteen haastatteluhetkellä. Haastattelu on sosiaalinen vuorovaikutusprosessi haastattelijan ja haastateltavien välillä. (Eskola & Suoranta 1999, 94.) Pyrin ymmärtämään heidän kokemusmaailmaansa, joka jokaisella ihmisellä on omanlaisensa. Haastattelijana pyrin tuomaan heidän ajatukset, tunteet, näkemykset ja kokemukset esille.

Teemallisessa eli puolistukturoidussa haastattelussa edetään haastattelurungon mukaisesti. Se antaa haastateltaville mahdollisuuden vastata omin sanoin ja haastattelijalla voi esittää tarkentavia ja syventäviä kysymyksiä. Myös haastateltava voi saada haastatteluhetkellä tarkennuksia kysymysten sisältöön. Näin haastateltavan ja haastattelijan välille voi syntyä vuorovaikutuksellinen suhde. Teemallinen haastattelu sopii Ohjaamo Lappeenrannan asiakkaille myös sen vuoksi, että joidenkin asiakkaiden alhaisen koulustaustan ja tarkkaavaisuushäiriöiden vuoksi kyselylomakkeen täyttäminen voi aiheuttaa vaikeuksia. (Hirsjärvi & Hurme 2000.) Haastattelun aluksi haastateltavilta kysyttiin lapsuuden ja nuoruuden ajan perhetilanteesta, koulunkäynnistä yläluokalle siirtymisen jälkeen sekä opinnoista peruskoulun jälkeen. Olin määrittänyt haastattelulle teemat, jotka etenivät tämänhetkisestä palveluiden käytöstä hyvien avunsaantikokemusten kautta tilanteisiin, joissa he eivät ole saaneet toivomaansa tukea. Lopuksi haastateltavat antavat kehittämisehdotuksia Ohjaamo Lappeenrannan ja vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen.

Haastateltaviksi valikoitui nuoria, joilta voi saada hyvää kokemustietoa. Teemallista tutkimuksen haastateltavien joukko on pieni kuten tässä kuusi henkilöä, ja siksi heidän tulee olla hyviä informantteja. Tässä tutkimuksessa halutaan saada nuorilta kokemustietoa heidän tuen tarpeestaan. Näin saadaan heidän subjektiivinen ja kokemustietoon perustuva näkökulma. Millaisia tuen tarpeita nuorilla on? Voiko nuorten tuen tarpeeseen vastata vapaaehtoisten voimin?

Nuorten oman kokemustiedon kautta on mahdollista kehittää Ohjaamo Lappeenrannan toimintaa. Ropponen (2011, 37) mainitsee, että kokemusasiantuntijuus muodostuu henkilön tietämyksestä ja asiantuntijuus ymmärretään olevan seurausta välittömästä kokemuksesta eikä pohjaa akateemisiin opintoihin tai ammatilliseen koulutukseen. Kokemukset ovat arvokkaita itsessään. Kokemusasiantuntijuutta voisi kutsua eräänlaiseksi maallikkofilosofiaksi, joka antaa arvoa omien kokemusten kautta hankitulle tiedolle

ja taidoille. Toikon (2009) mukaan asiakas voidaankin nähdä kokemusasiantuntijana, jolla on olennaista tietoa palvelun kehittämiseen; ei pelkästään palvelun vastaanottajana vaan myös palvelun suunnitteluun, organisointiin ja toteutukseen. Bäcklund (2007, 56–59) mukaan kokemuksellista tietoa on eletty, koettu ja todeksi uskottu tieto. Kokemuksellisella tiedolla on ajallinen ulottuvuus ja se kietoutuu kunkin ihmisen sosiokulttuuriin elämänhistorian lisäksi nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Kokemuksellisella tiedolla on vaikutusta ihmisen tekemiin valintoihin ja se ohjaa kohti tavoiteltua päämäärää. Yksilö muodostaa kokemusten kautta kuvan tosiasioista, vaikka se voi olla toisenlaisesta tulkintakehikosta katsottuna erilainen. Eri ihmisten kokemukset ja niistä syntyvät tulkinnat ovat erilaisia.

4.3 Aineiston keruuprosessi

Haastattelin kuutta Ohjaamo Lappeenrannan asiakasta, neljää miestä ja kahta naista. Alun perin suunnittelin, että haastateltavista puolet olisi miehiä ja puolet naisia, mutta en löytänyt tarpeeksi nuoria naisia haastatteluun. Tämä kertoo osaltaan siitä, että vuonna 2015 Ohjaamo Lappeenrannan asiakaskäynneistä 72 % oli miesten tekemiä (Nuorten tieto- ja neuvontatyön tilasto 2015). Osalla tutkimukseen osallistuneista nuorista on useamman vuoden kokemus Lappeenrannan nuorten ohjaus- ja neuvontapalveluista tai etsivästä nuorisotyöstä, jotka ovat nykyisin osa Ohjaamo Lappeenrantaan. Osa haastatelluista nuorista oli asioinut Ohjaamossa kerran tai pari eli tutkimuksen kohteilla on eripituisista ja erilaisia asiakassuhteita Ohjaamo Lappeenrantaan. Tutkimukseen osallistuneet nuoret ovat iältään 18–24-vuotiaita nuoria aikuisia, joiden elämäntilannetta yhdistää työttömyys ja koulutuksen ulkopuolella oleminen. Vaikka heitä yhdistää työelämän ja koulutuksen ulkopuolella oleminen, on heidän muu elämäntilanne erilainen. Haastateltavien joukossa oli sinkkuja, parisuhteessa eläviä sekä yksi perheellinen. Haastateltavista yksi on maahanmuuttaja ja viisi kantasuomalaista. He ovat kokoelma yksittäisiä nuoria aikuisia, joita yhdistää jonkunlainen side Ohjaamo Lappeenrantaan. Olen löytänyt haastateltavat omien yhteyksieni kautta toimiessani nuorten tieto- ja neuvontapalveluissa. Viisi haastattelua tehtiin työhuoneellani Ohjaamo Lappeenrannassa ja yksi nuoren ehdottamassa kahvilassa.

4.4 Aineiston analyysi

Nauhoitin haastattelut, jonka jälkeen litteroin eli kirjoitin ne sanasta sanaan ja tallensin. Kun haastattelut oli kuunneltu ja kirjoitettu auki, luin niitä monta kertaa hahmottaakseni niiden sisällön tarkasti. Haastattelujen kestot olivat noin tunnista kahteen tuntiin, litterointiin meni kuusinkertainen aika. Käytin aineiston käsittelyyn aineistolähtöistä sisällönanalyysia, joka sopii puolistrukturoidun, vapaata aineistoa tuottavan haastattelun analyysiin. Aineistolähtöisessä analyysissä ensin pelkistetään, sitten ryhmitellään tai luokitellaan ja sen jälkeen luodaan teoreettisia käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi 2009)

Tutkijana tarkastelin aineistoa objektiivisena ja ulkopuolisena pyrkien löytämään siitä merkityksiä. Litteroinnin jälkeen etsin pelkistettyjä ilmaisuja ja poimin ne tekstistä, tämän jälkeen keräsin niitä yhteen haastattelurungon teemojen mukaisesti. Haastateltavina oli pieni joukko eri tilanteissa olevia nuoria, pidin tärkeänä poimia myös yksittäisiä aineistosta esiin nousevia asioita. Katsoin, että myös niillä on merkitystä tutkimuksessa.

Laadullisen tutkimuksen prosessille on ominaista, että tutkimussuunnitelma voi muuttua matkan varrella (Hirsjärvi ym. 2007). Tulosten kirjoittamisen yhteydessä huomasin, että joudun tarkastelemaan uudestaan teemarungon kysymysten teemaa. Yksi haastattelurungon kysymyksistä oli nuorten tuen tarve. Siihen tuli valtaosin samanlaista aineistoa kuin kysymykseen millaista tukea nuoret ovat saaneet. Sen sijaan haastateltavilta tuli paljon aineistoa tuen kokemukseen liittyen. Otin sen yhdeksi teemaksi, koska se nousi haastateltavilta merkittäväksi aiheeksi. Tutkimuksessa nousseet vastaukset saivat minut myös tarkastelemaan uudelleen teoreettista viitekehystä ja etsin lisää tutkimustietoa, johon voisin peilata tutkimuksessa nousseita tuloksia. Olen muuttanut haastateltavien nimet anonymiteetin säilyttämiseksi, koska koen että nimeämällä heidät, he saavat ”persoonan”.

5 TULOKSET

5.1 Tutkimukseen osallistuneiden haastateltavien taustaa

Haastateltavina oli kuusi 18–24 –vuotiasta opiskelun ja työelämän ulkopuolella olevaa nuorta, joiden lapsuuden ja nuoruuden elämäntilannetta kysyttiin haastattelussa. Yhdellä heistä oli suoritettu peruskoulun jälkeinen tutkinto. Näin ollen haastateltavista viisi täyttäisi ”ulkopuolella” tai syrjäytymisen määritelmän (Myrskylä 2012, 2). Kaikkien haastateltavien lapsuuteen on kuulunut vanhempien ero. Neljällä haastateltavalla oli ollut lapsuusajan perheessä taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia, alkoholismia ja väkivaltaa. Lämsän (2009, 38) mukaan Lasten ja nuorten syrjäytymisen riskitekijöitä ovat muun muassa vanhempien mielenterveyden ongelmat ja päihteidenkäyttö sekä niihin monesti liittyvät puutteet lasten perushoivassa ja kasvatuksessa.

”Se oli 8-luokalla kun hyö erosivat ja se olikii yhtä showta” – Elias 23 v

” Niin tota lähettiin sieltä sillei, että se oli sitten eräänä iltana mun nukkuessa lattialla kännipäissään vähän mätkiä äitiä turpaan. Se oli heittänyt äitin pihalle sieltä kämpästä ja mä olin jäänyt sinne kämpän lattialle ja äiti oli juossu talvella sukkasillaan siellä pitkin pihoja jotain, jolta vois soittaa poliisit.” – Tino 19 v

”Sitte ku äiti oli alkoholisti ni siin oli semmonen kiva asetelma, ett sai pitää huolta omista veljistään ja sai tehä ruokaa kun se oli ryyppyreisuilla. se oli vähän sellasta ett se piti puhelimella yhteyttä jos piti sitäkään.” – Leevi 24 v

”Isän luokse pääs kyll ain käymään. Sitt tuli valehdeltua kun se kysy onks kaikki kotona hyvin? No nii- aina mie valehtelin kaiken. Tai äiti tavallaan kiristi miuta, ku se sano ett lennätte kotonta ulos eikä enää koskaan tarvii nähä häntä jos sanotte. Sellasella äänellä. Tuli sitten valehdeltua iskälle ja näille, kaikille muille. Sitä tultiin ikkunast läpi millo tultiin yöllä, millo päivällä. tuli nähtyy kaikennäköistä.” – Leevi 24 v

Kolmella haastateltavista oli useita muuttoja paikasta toiseen. Ristikarin ym. (2016, 85) mukaan lapsuus ja nuoruusajan muutot kuormittavat nuoria, koska kasvuympäristö muuttuu, koulu vaihtuu, harrastus- ja kaveriporukka saattavat kadota sekä vanhempien tukiverkostot muuttuvat.

”Lähettiin ei niin sopuisissa merkeissä kun isäukolla on ollu aina vähän sen viinan kanssa ongelmia. En mä nyt ite muista. Mä oon ollu vuoden vanha. ”Muutettiin sitte mun isovanhemmille, siis mutsin vanhemmille.”
– Tino 19 v

Suurin osa haastateltavien perheistä oli ollut lastensuojelun asiakkaina. Myös runsas terveydenhuoltopalveluiden käyttö oli leimannut useiden haastateltavien arkea. Lämsän (2009) mukaan lapsuuden perheen olosuhteilla on vaikutusta nuorten hyvinvointiin. Erityisesti nuoret, joiden elämää ovat leimanneet vanhempien vakavat ongelmat ja lastensuojelun tarve ovat syrjäytymisvaarassa. Vanhempien omien vaikeuksien vuoksi heillä ei ole ollut voimavaroja lasten huolehtimiseen ja kasvatukseen. Yksi haastateltavista painotti, kuinka hän olisi kaivannut vanhempien asettamia rajoja lapsuudessa ja varsinkin nuoruudessa. Lapsuuden perhe-elämän ongelmat ovat heijastuneet haastateltavien elämään toisenlaisina elämänpolkuina kuin valtaosalla ikätovereitaan. Peruskoulun haastateltavat ovat käyneet pääasiassa pien- tai erityisluokissa. Nuoruuteen on kuulunut runsasta alkoholin tai muiden päihteiden käyttöä sekä rajattomuutta. Haastateltavissa tuli esille että osalla nuorista oli sosiaalista elämää kaveriporukassa, jolla meni lujaa. Myllyniemen ym. (2015, 50) mukaan yksi syrjäytymiseen johtava syy nuorten mielestä on ulosjääminen sosiaalisesta elämästä tai joutuminen väärään seuraan. Penttisen & Ronkaisen toim. (2013) mukaan nuoret nostavat yhdeksi syrjäytymiseen vaikuttavaksi seikaksi nuorten epäsosiaalisen ympäristön kuten huonon kaveripiirin vaikutuksen.

” Mie oon tuoll kadulla ollu, miun suurin osa kavereista mie oon tavannu tuoll kadulla. mie oon tavannu siell ihmisii. Mie menin, mie tulin, mie tein mitä halusin. Miull ei ollu mitään sääntöjä monelt sie tuut kotiin. Mie olin niin ku ollu aina oman elämäni herra. Oisin kaivannut rajoja. Jotkut tietyt asiat nuorella ja lapsella täytyy olla. mie kutsun sitä kun sie meet tuoss rappusissa kun siull on se kaide mistä sie voit ottaa kiinni jos siult vaikk jalat pettää. niin sitä mie tarkotan samaa ett pitää olla ne tietyt rutiinit,

tietyt pelisäännöt millä toimitaan niin sitten tavallaan lapsi tai nuori pysyy kasvamaan paremmin.” – Leevi 24

” Mie kumenin yläasteelle, niin miulla alko tippuu numerot ku vaihoin kaveriporukkaa. sitt kohta mie en enää käynykään koulussa ja lintsasin koko ajan. Miull meni 15 vuotiaana vauhdikkaasti. Äiti soitteli koko ajan ett miss sie oot? Nii äiti on yksinhuoltaja. Olin sossun asiakkaana. Yhen kerran olin Tarulassa, sekin oli koulun takia. Emmie tiijä, oli vaa sellaset kaverit. Meill oli hauskaa. Myö oikeesti riehuttii tääll kaupungissa.” – Emma 19 v

”Silloin se äiti sairastu, silloin mie jätin sen koulun kesken. Kun se oli yrittäny tehä sitä itsemurhaa. Kun se lopetti sitt sen juomisen, niin siinä vaiheessa mie aloin tavallaan voimaan tosi pahoin. Tavallaan kun se sai itteään vähän niskasta kiinni. Tavallaan se kun kävi hoitamaan itteesä, sillä ei enää ollu lainkaan voimavaroja yhtään mihinkään muuhun kun siihen omaan hoitamiseen ja paranemiseen. Sit mie huomasin ett miekii oon aika puhki tässä näin. Sitt miekii kävin vaa ryyppäilemään ja söin kaikkii ryynejä, kaikkee sekoilin. Siin vaiheess ei tavallaan ollu väliä. Oli potkittu koulusta ja kaikki oli menny päin vittua! Ja niin ku huomaa, ett mitä miull on tässä? Ei miull oikee oo mitään.” – Leevi 24 v

Suurimmalla osalla haastateltavista peruskoulun jälkeinen toisen asteen opiskelu on keskeytynyt useasti. Aaltonen ym. (2015) kutsuvat syrjäytymistä prosessina, johon vaikuttaneita riskitekijöitä ovat vanhemmuuden puute, irrallisuus koulukulttuurista, putoaminen koulutuksen ja/tai työmarkkinoiden ulkopuolelle ja elämänhallinnan ongelmat. Jokaisella haastateltavalla näyttää olevan kosolti riskejä syrjäytymiseen, mutta myös keinoja selviytymiseen. Ne selviävät tässä tutkimuksessa, jossa kysyin haastateltavilta mistä he ovat saaneet tukea. Kuten Lämsä (2009, 220) mainitsee syrjäytymisuhan alla olevien nuorten elämää määrittää syrjäytymisen uhkien lisäksi selviytymisen mahdollisuudet. Jokaisella haastateltavalla oli tulevaisuuden suunnitelmissa opiskelun aloittaminen, jatkaminen tai asevelvollisuuden suorittaminen ja mahdollinen sotilasura. Haastateltavien tulevaisuuden näkymät mukailevat Aaltosen ym. (2015, 127) tutkimusta, jossa

mainitaan, että työnteko merkitsee nuorille paljon. Valtaosa nuorista ei ole vapaaehtoisesti toimeettomina, vaan nuorten työttömyys on enemmänkin työmarkkinoiden rakenteen syytä.

5.2 Mistä nuoret saavat tukea?

5.2.1 Perhe, ystävät

Nuoret saavat pääasiassa tukea lähipiiriltään. Perhe oli tärkein tuen antaja. Osalle haastateltavista perhe tarkoitti äitiä, isää, sisaruksia sekä veli- ja sisarpuolia. Osa laski perheeseen edellisten lisäksi isovanhemmat. Yhden haastateltavan perheeseen kuului pieni lapsi. Kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret aikuiset olivat muuttaneet lapsuuskodistaan ja asuivat itsenäisesti. He saivat edelleen konkreettista tukea käytännön asioihin kuten ruoka- ja kuljetusapua toiselta vanhemmalta tai isovanhemmalta. Lämsän (2009, 206) mukaan nuoren selviytymiseen eri elämäntilanteissa vaikuttaa oleellisesti lasten, vanhempien, perheen ja suvun verkoston tuen mahdollisuus. Tässä tutkimuksessa varsinkin äidin rooli nousi esiin eri asioiden hoitamiseen liittyvässä ohjauksessa ja neuvonnassa. Äiti on neuvonut asunto- ja etuisuushakemusten täyttämässä ja kertonut minne nuoren tulee mennä asioimaan.

”Äiti auttaa kaikkien paperijuttujen kaa. Äiti tuo miulle ruokaa jos miulla on nälkä. Äiti kuskaa minuu. Äiti hoiti miulle ekan kämpän. Kyll se autto tokankii kämpän kaa. Sano ett tos ois kämppää ja käyt hakee, niiku täyttää ne laput sun muuta.” – Emma 19 v

”Miulle ei oo ikinä opetettu näistä mitään. En mie tienny siis. Sitte ku mie muutin itekseen ja pitäs hakee niiku vuokraa ja tämmöstä näin. En mie tiennyt mikä Kela, mikä sosiaalitoimi, mitä? Just osasin opintotuen hakee ja niin pois päin. Sitt tuli kesä, ei ollu kouluu. Piti hakee niiku toimeentulotukee, niiku pystyy asumaan ja tälle näin, ni sain kyllä hyvät ohjeet kyllä äitiltä kun se on niin paljon käynny siellä. Jos oisin joutunut ihan ite menemään niin ois ollu aika jäätävää.” – Leevi 24 v

Myös kavereiden ja ystävien rooli käytännön avun tarjoajina oli konkreettinen, sillä kaverien luota on löytynyt yösija useaksi kuukaudeksi asunnottomalle nuorelle. Lähipiirin

tuki on muodostunut haastateltaville tärkeäksi ja se toimii suojaavana tekijänä syrjäytymisriskiin. Perheen tuella on merkitystä, sillä se on yksi keskeisiä tekijöitä suojaamaan syrjäytymisriskiltä. (Gissler ym. 2012, Lämsä 2009, 35, 39, 209, Myllyniemi 2012, Ristikari ym. 2016.)

”Jos mä tarviin ruokaa mä soitan iskälle, jos mä tarviin juttuseuraa mä soitan mutsille tai emännälle. Ett niiku ne on niikun ne pääasialliset. Jos mull on henkisesti pahamieli niin yleensä mä soitan äitille.” – Tino 19 v

”Siinä kun oli vaikeeta ni aika läheiseks tuli tuo isän äiti, Siiri-mummi. Se asuu tuossa lähellä vieläkin. Sitä oon autellu paljon, koska se on miulle vähän niin kuin äitihahmo. Se on autellut paljon minuu.” – Leevi 24 v

”Miulla on perhe ollut aina aika läheinen ja tärkeä, hyvässä asemassa. Perhe on miulle yks tärkeimpiä kulmakiviä miun elämässä. Pitää miut tällaisena ihmisenä mitä mie oon. Kuuntelee aina miuta. Tietää ainakin että joku kuuntelee jos ei kukaan muu kuuntelis.” – Elias 23 v

Haastatellut nuoret aikuiset saivat vaikeina hetkinä emotionaalista tukea perheenjäseniltä, isovanhemmilta ja ystäviltä. Kuten Lämsä (2009, 206) mainitsee, nuoren selviytymiseen eri elämäntilanteissa vaikuttivat vanhempien, suvun ja perheen verkosto. Hänen tutkimuksessaan tämä tuli esille avun hakemisena ongelmatilanteissa ensisijassa lähisukulaisilta jos se on ylipäättään mahdollista. Suurin osa nuorista kokee lähiverkostolta saatavan informaalin sosiaalisen tuen suureksi ja merkitykselliseksi (Honkakoski ym. 2016, 11). Tämän tutkimuksen haastateltavilla oli perheen tukiverkoston lisäksi muuta sosiaalista verkostoa kuten ystävät, joihin he olivat voineet turvautua. Tämä muikailee Pelkosen ym. (2015, 18) tutkimusta, jossa ystävät rooli on merkityksellinen henkisen ja konkreettisen tuen antajina.

5.2.2 Ammatillaiset

Haastateltavat olivat saaneet palveluohjausta Ohjaamon etsivästä nuorisotyöstä sekä nuorten tieto- ja neuvontapalvelusta. Sosiaalitoimen palveluista nuoret mainitsevat neuvonnan, oman sosiaalityöntekijän sekä perhetyöntekijän. Haastateltavat peilasivat elämäntilannettaan tai saivat ohjausta ammatinvalintaan Ohjaamo Lappeenrannan etsivä

nuorisotyöntekijöiltä, nuorisoneuvojalta, ammatinvalinnan ohjauksen psykologilta sekä aiemmin opiskellessaan koulunsa opinto-ohjaajalta. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret saivat taloudellista tukea Kelan etuuksina työmarkkinatukea, yleistä asumistukea sekä sosiaalitoimen myöntämää toimeentulotukea.

”Mitä mä nyt oon käyny tässä Monarilla Ohjaamossa pyörähtään on tässä sillei tullu juteltu fiksiistakin asioista enkä mä pelkästään kahvii juo. On ollu ihan asiallistakin keskustelua. Avannu sillei niiku vähän päässä ovia, kartottaa vähän.” – Tino 19 v

”Ohjaamo Monari Lappeenrannasta löytyy ihmisiä keille voi keskustella ja jakaa ajatuksia tuosta omaan ammattiin suuntautumisesta. Olen keskustellut opon kanssa, sitten työvoimapsykiatrin, tai joku, jotain sinne päin. Sitt oon näitä kursseja käyny aika paljon. Minä olen käynyt ensiapukurssin, uravalmennuskurssin, onhan noita kertynyt nii paljon. Kaikesta oon löytänyt palapalalta iteesä vahvemmin, että mitä haluut tehdä työks, eikä istua vaa kotona möllöttämässä.” – Elias 23 v

Haastateltavat olivat saaneet elämäntilanteensa kartoittamiseen tukea koulutusneuvonnasta ja uraohjauksesta. Keskustelut, joissa pystyi peilaamaan omia taitoja ja vahvuuksia selkeyttivät haastateltavien tulevaisuuden suunnitelmia. He mainitsivat haastattelussa saaneensa ohjausta ja neuvontaa asunto-, työ-, asuntotuki-, toimeentulotuki- ja koulutushakemusten tekoon. Niitä oli tehty yhdessä ammattilaisten kanssa. Haastateltavat olivat hoitaneet viranomaisasioita etsivän nuorisotyön työntekijöiden kanssa.

”Laptuotesäitiön Pekka, sukunimeä en muista. Hänen kanssaan hahmoiteltiin mitä minä haluun tehdä työkseni ja mihin kouluun minä hakisin. Hän opasti minua kun miulla oli paikkakunnan vaihdos mielessä, mutta minä en sitten lähtenytäkään muuttamaan toiselle paikkakunnalle. Auttoi minua mistä, miltä sivulta vois löytää kämpppää, neuvoi mitä tukia mie voisin saada. Se oli yksilövalmennus. se tuli työkkärin kautta. Oli hyvä juttu.” – Elias 23 v

”Täältäähän sitä sai apua, Verkosta tai nuorisotoimesta, etsivästä nuorisotyöstä. Asuin kaverilla. Kävelee sinne asuntopalveluun, sanoo ettei oo

asuntoo. Sit sano ett viet sinne lappuja ja lippuja ja sai kämpän. Etsivän kaa vissii. Rasmus on käynyt ja se sano, ett se Etsivä hoitaa kaiken. Yleensä Etsivän kaa hoitanu asioita. Onhan se hyvä että lähetään hoitamaan asioita yhdessä.” – Niko 20 v

”Miulle ei oo ikinä opetettu näistä mitään (Kela ym. asiointi). En mie tienny siis. Sitte ku mie muutin itekseen ja sitt pitäs hakee niiku vuokraa ja tämmöstä näin. En mie tiennyt mikä Kela, mikä sosiaalitoimi, mitä? Just osasin opintotuen hakee ja niin pois päin.” – Leevi 24 v

”On hyvä ett on tällainen nuorisopaikka Monari jos on jotain epäselvää miten tää paperi täytetään, miten mie laitan tohon” – Elias 23 v

”Sitt ne, Kela, välillä lähettää kirjettä...että mitä tässä lukee? Ehkä suomalaisetkaan eivät ymmärrä.” – Tiia 18 v

”Enemmänkin paikan päällä Kelassa, koska silloin mie voin kysyä vaikka 10 kertaa että mie tajuan. Ja hää voi kirjoittaa lapulle ja mie näytän miehelle lapulla ja hän sanoo että mie soitan itse uudestaan.” – Tiia 18 v

Ammattilaisten antamalla kasvokkain tapahtuvalla neuvonnalla ja ohjauksella näyttää olevan merkitystä nuorille. He tarvitsevat yhteiskunnan palveluverkkoon viranomaiskielen tulkkajaa ja rinnalla kulkijaa eri palveluissa. Aaltosen ym. (2015, 131) mukaan ”palveluviidakossa” on tarve yhdelle nuoren tilannetta ja asiakkuuksia koordinoivalle henkilölle. Tässä tutkimuksessa tullut ammattilaisten antaman tuen tarve mukailee Työ- ja elinkeinoministeriön (2014, 243) tutkimusta, jossa mainitaan nuorten kaipaavan yksilöllistä ohjausta, pidempikestoista tukea, kiinnostusta heitä kohtaan sekä henkilökohtaista ohjaussuhdetta, jossa ratkaisut lähtevät nuoren omasta tilanteesta käsin.

5.3 Millaista tukea nuoret saavat tällä hetkellä?

5.3.1 Arjen tuki

Haastateltavien saama tuki voidaan jaotella neljään eri kategoriaan: arjen tuki, taloudellinen tuki, palveluohjaus ja emotionaalinen tuki. Haastateltavat saivat konkreettista apua asioiden hoitamiseen sukulaisilta, ystäviltä ja ammattilaisilta. Käytännön tuen tapoja olivat kyydin tarjoaminen asioiden hoitamista varten, muuttoapu, ruuan tarjoaminen omien varojen loputtua, siivousapu nuoressa pikkulapsiperheessä sekä yösijan antaminen tilanteessa kun haastateltava oli ollut kodittomana. Arkipäivän unirytmiiin pääsemiseksi kuntouttava työtoiminta koettiin hyväksi.

”Nytkii mie oon tuolla kuntouttavassa, että mie saan unirytmii kuntoon, että voi sitten käydä koulussa kun miulla tuppaa mennä nuo päivät nukkumiseen.” – Emma 19 v

”Varmaa jotain 8 kk ilman kämppää. Kaverin luona asuin. Kyllä, ois voinu asuu pitempään, mutta mie halusin ite muuttaa sieltä.” – Niko 20 v

”Mie oon aina elänyt sillä, että mie oon aina käynyt mummillä syömässä tai sitten oon käynyt isän luona syömässä.” – Leevi 24 v

Tässä tutkimuksessa haastateltavat pitivät arjen apua tavallisena avun saamisen muotona, vaikka esille tuli voimakas itseparjäämisen korostus. Haastateltavat olivat valmiita pyytämään apua varsinkin perheenjäseniltä ja ystäviltä toisin kuin Pelkosen ym. (2015) tutkimuksessa, jossa konkreettista apua olennaisempaa oli tieto ympärillä olevasta auttamishaluisesta turvaverkosta. Vaikka haastateltavien taustojen perusteella suurimmalla osalla heistä on ollut muita heikommät lähtökohdat, näyttää siltä että heillä on tukenaan sosiaalista verkostoa. Lämsän (2009) ja Gisslerin ym. (2012) mukaan nuoren selviytymiseen eri elämäntilanteissa vaikuttivat vanhempien, suvun ja perheen löyhä tai tiivis verkosto. Tämä tuli esille avun hakemisena ongelmatilanteissa ensisijassa lähisukulaisilta jos se on ylipäätään mahdollista. Tämä informaali lähiyhteisön antama tuki on valtaosalle nuoria merkityksellistä ja suuressa arvossa.

5.3.2 Taloudellinen tuki

Koska haastateltavat olivat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia nuoria aikuisia ja asuivat itsenäisesti, saivat he taloudellista tukea erilaisina etuuksina eli toimeentulotukea ja yleistä asumistukea. Yhdellä haastateltavalla oli ammatillinen perustutkinto, joten hän oli oikeutettu työmarkkinatukeen. Sosiaalitoimen maksama vuokravaikuuden maksusitoumus oli yksi haastateltujen saama taloudellinen tuki. Yksi haastateltu mainitsi saaneensa perheeltä rahaa ruokaan, kun omat rahat olivat vähissä. Haastattelukysymyksissä ei mainittu erikseen rahan saamista tukimuotona perheeltä tai ystäviltä.

”Yhteiskuntahan miut elättää, toimeentulotuki. Oon mie sielläkii käyny. Ihan siellä työntekijän luona, ei mitään probleemia. Mie oon saanu buskorttirahaa, kalusterahaa ja tälläsii.” – Niko 20 v

”Kirjottaa siihen sen asunnon ja niiku mikä on varattu ja vuokrat ja neliöt ja kaikki, ni kyll ne myöntää sen aina, vuokratakuun. Ei siin mitään hankalaa sillei. (asiointi sossussa). Oon mie muutaman kerran käyny siellä. Nii nehän maksaa vuokran, sen miun oman osuuden miun rahoista ja sitt vast laittaa miulle sen rahan. Nii ettei miun tarttee, ett mie voin vaa käyttää rahat. Ja sähkölasku, ne maksaa sen suoraan ett laittaa vaa tilille” – Emma 19 v

”Aika paljon apua mie oon saanu sossusta eli sosiaalityöntekijöistä, se että myö tarvittiin rahaa lääkkeisiin ja tavaroihin, harrastuksiin, vauvatarpeisiin ja tällaisiin.” – Tiia 18 v

”Sen mitä oon käyny vuokrat sielt pyytämässä. Mä jätän laput, en mä haluu mennä sinne. Se että mä saan kelasta 386 €, se menee suoraan vuokranantajalle, joo asumistuki.” – Tino 19 v

”Saan tänäkin päivänä työttömyysetuustukea ja asumistukea. Se on siinä, että ite opettelin sen” – Elias 23 v

”Alkujaan oli sosiaalitoimiston tuki tai peruspöytäraha oli vähän sillei, mitä liitteitä sinne tulee? Onneks äitini osaa. Äitini opetti ja kertoi.”- Elias 23 v

”Jos mä tarviin rahallisesti jotain esim. mulla on nälkä, niin kysäsen vaikk iskäältä voisko se auttaa mua parilla kymppillä. Jos mä tarviin ruokaa mä soitan iskäälle” – Tino 19 v

Yhteiskuntamme sosiaalipolitiikkaan on kuulunut, että toimeentuloturvalta taataan taloudellinen tuki ja hyvinvointipalvelut. Tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta. Kauppisen (2014) mukaan yli kolmannes 18- 24 – vuotiaista nuorista saa toimeentulotukea ainakin kerran, mutta tuen kesto on lyhyt: enimmillään kuusi kuukautta. Vaikka toimeentulotuki on viimesijainen etuus, on se välttämätön tutkimukseen osallistuneille itsenäisesti asuville nuorille yleisen asumistuen lisäksi. Yhteiskunnan lamasta johtuen haastateltavien nuorten työllistymismahdollisuudet ovat huonot eikä nuorten perheillä ole ollut mahdollisuutta tukea heitä taloudellisesti itsenäisessä asumisessa. Kauppinen (2014) mainitseekin perhetaustan ennustavan toimeentulotuen saamista. Pienituloisten, kouluttamattomien, työttömien ja toimeentulotuen varassa olevien vanhempien lapset ovat yleisemmin toimeentulotuen saajia. Työttömyyden lisäksi, nuorena pois kotoa muuttaminen ennustaa toimeentulotuen asiakkuutta.

5.3.3 Emotionaalinen tuki

Lähes poikkeuksetta tutkittavat käsittivät kysymyksen ”millaista tukea saat?” emotionaalisena tuen tarpeena. Tutkimuksessa tuli esille, että nuorille oli merkityksellistä tulla kuulluksi ja ymmärretyksi sekä hyväksytyksi omana itsenään. Haastateltavista osalla oli ollut lapsuudessa ja nuoruudessa rankkoja kokemuksia. Tämä seikka saattoi saada heidät korostamaan hyväksymistä sellaisena kun ovat. Kun haastateltava uskaltautui hakemaan apua ja kertoa elämäntilanteestaan, hänelle tuli tunne ettei ole yksin ja voi selvittää asioista. Myös vertaisryhmän tuen merkitys tuli esille haastattelussa.

”Se on sellainen tyyppi että, jos mie joskus voitan lotossa 30 milj, niin annan sille 10 milj. saman tien. Mä toimitan sen kotiovelle lätkäksessä ja sanon siihen, että kiitos!

Siellä oli niin kun ihmisiä mitkä ymmärsi, esim. miun oma ohjaaja Reiska.” - Tino 19 v

En tiedä ymmärsikö, mutta hän pystyi kuuntelemaan minua, ei tuominnut minua. Se on ehkä minulle tärkeintä, ettei tuomita. Se on ollu niin pitkä prosessi muuttua siitä ihmisestä mitä mie oon ollu.” - Elias 23 v

”Mutt ei se vaikk sai uusia kavereita ja uus ympäristö, mutt sitt ku tulee vaikeuksia, niitä ku tulee tarpeeks...Ne on vaan, yksin niist ei vaa pääse yli, että tarvii apua.”

– Leevi 24 v

”Tällaiset on miun mielestä hyviä, jossa otetaan niin kun henkilökohtaisesti. Se kertoo jo paljon, jos tunnette ne ihmiset nimeltä. Näin mie uskon, että ihmiset kaipaakin sitä. Se on myös välittämistä jollakin tasolla.” –

Leevi 24 v

”Vaikka sie oot kuin syvällä mudassa, niin aina sen toisen ihmisen läheisyys. Ihan pelkästään halaaminen, juttelu, kyll ne antaa sellasta niin kun turvaa. Varsinkin jos on sellasii ihmisii kenell ei oo nii paljon läheisiä. Ne tarvii sellasta, että niistä välitetään. Ne tarvii sitä, että tuntee ittesä niiku tärkeeks.” – Leevi 24 v

”Mutt kuitekii ne kuuntelee, se on tärkeintä. Huomaa ett ne välittää, ni se tavallaan riittää sille ihmiselle. Se on ensimmäinen askel mitä sie tarviit. Sie tarviit sen välittämisen. Sie tarviit sen rakkauden tunteen. Siintä sie sitt. Siun pitää se elämys, ett mie en oo yksin, ett täst vielä voi nousta.” –

Leevi 24 v

Haastatteluissa nousi esille, että nuoret ovat saaneet ammattilaisilta tukea, josta kumpua välittämisen ja huolenpidon tunne. Nuoret ovat aistineet, että heitä on kuunneltu ja arvostettu omana itsenään palveluissa. Mattilan (2011, 53) mukaan emotionaaliseen tukeen kuuluu arvostava kanssakäyminen ja välittäminen. Arvostavaan kanssakäyminen koostuu ystävällisyydestä, kunnioituksesta, hyväksymisen osoittamisesta sekä

kuuntelusta. Välittäminen puolestaan on henkilökohtaisen tuen saamisesta kuten huolenpidosta, jaksamisen tukemisesta ja toiveiden huomioimisesta.

5.4 Miten nuoret olivat kokeneet saamansa tuen?

5.4.1 Rento ja salliva ilmapiiri

Haastateltavat toivoivat rentoa, sallivaa ja mukavaa ilmapiiriä. Rento ilmapiiri ei pois-sulkenut asiallista keskustelua, vaan se soi mahdollisuuden avautua omista asioita. Haastateltavat arvostivat vapaamuotoisia keskusteluja henkilökunnan kanssa, joissa voi ottaa esille myös arkoja nuoren elämään liittyviä asioita. Haastateltavan tunteminen nimeltä toi välittämisen tunteen asiakkaalle.

”Ohjaamo Monari Lappeenranta olen saanut hyvää palvelua. Rento asenne, mutta kumminkin asiallinen palvelu. Ja rentous just. Jos puhutaan vakavista asioista, asia otetaan vakavasti. Siihen yritetään ottaa rentoutta, ett se ei oo semmosta ett istutaan vaa toimistossa. Voidaan mennä kahvit juomaan vähän syrjemmälle sohvalle esimerkiksi. Ei oo liian semmosta niiko toimistokäyttäytymistä, täällä voi rennosti keskustella.” – Elias 23 v

”Varmasti moni kokee ett on helpompi puhuu esimerkiksi vaikka siulle tai jollekii kun mennä vaihtoehtoisesti johonkii MTPA:lle. On sillei mukavampi ympäristö ja voi esim. juoda kahvia, puhuu asioista. Kun ett sä meet sinne kemikalion hajuiseen ylihygieniseen käytävään istumaan, missä on se vesikone mikä pitää välillä outoja ääniä. Sitt jossain vaiheessa sun nimi huudetaan, sitt sä meet sinne ja ne pistää johonkin lokeroon- that’s it. Se on niiku hyvä ett pystyy puhumaan muuallakin kun siellä (ammattiapupai-koissa). Se on myös toisenlaista apua. Ite en henkilökohtaisesti vois kuvitella että menisin sellaseen ikinä enää! Mä en pysty menemään. Mua rupee äärimmäisen paljon ahistamaan mitä tuommosissa paikoissa on tapahtunut.” – Tino 19 v

Tutkimuksessa tuli esille, että tuen saamiseen liittyvät kokemukset olivat hyvin merkityksellisiä nuorille. Heillä oli sekä hyviä että huonoja kokemuksia palveluista. Haastatellut osasivat helposti nimetä arvostamiaan hyviä kokemuksia, vastaavasti myös kielteiset kokemukset olivat säilyneet elävästi mielessä. Tuen saamisen kokemukseen liittyi vahvasti henkilöityminen ja entiset kokemukset vaikuttivat suhtautumiseen. Haastateltavilla oli herkkä vaisto niin huonoon kuin hyvään palvelukokemukseen. He toivat sitä epäröimättä esille tutkimuksessa. Haastateltavien tuen kokemukset liittyivät suurelta osin Mattilan mainitsemaan (2011, 53) emotionaaliseen tukeen eli arvostavaan kanssakäymiseen ja välittämiseen.

5.4.2 Arvostaminen

Yhtenä merkittävänä toiveena hyvälle palvelulle oli arvostava kohtelu sekä nuoren arvostaminen omana itsenään. Haastatteluissa ilmeni, etteivät nuoret halunneet tulla lockeroiduksi johonkin tiettyyn muottiin. Työntekijöiltä toivottiin hyvää asennetta kohtaamisessa ja asioiden hoidossa nuorten kanssa. Ammattilaisilla tulisi olla tunneälyä eli sensitiivisyyttä ja ihmistuntemusta tilanteissa, joissa ollaan nuoren kanssa tekemisissä. Asiakkaan nimeltä tunteminen, huomioiminen ja kohteleva tasavertaisena tulivat esiin hyvän palvelun kriteereinä. Merkityksellistä oli kokemus hyvin kohdelluksi tulemisesta. Aaltosen ym. (2015) tutkimuksen mukaan nuoret arvostavat työntekijän vastaanottavaista asennoitumista nuoriin.

”Tällaiset (Ohjaamot) on miun mielestä hyviä, jossa otetaan niin kuin henkilökohtaisesti. Se kertoo jo paljon jos tunnette ne ihmiset nimeltä. Jos mie meen vaikka tonne, niin ei kukaan kutsu että ”Moi Leevi, sie tulitkii, hei!” Mie voin olla. Tätä mie tarkoitan. Näin mie uskon että ihmiset kaipaakin sitä. Se on myös välittämistä jollakin tasolla” Leevi 24v

”Mie kaipaen sellasta, että miut otetaan huomioon saman tien, tervehditään ja tullaan. Niin kun täällä tervehditään ja on aina tultu vastaan. Kysytään niin kun että tarviitko sie jotain? Sen toisen huomioiminen. Se että siulla on sellainen turvallinen olo. Se että sie huomaat että palvelu on ammattitaitosta. Ja vielä että kaikkia kohdellaan samalla tavalla.” – Leevi 24 v

”Sellaisia ihmisiä töissä, ettei ne ymmärrä. Ei oo omia lapsia, eikä nuoria. Ei niillä vaan oo mitään käryä miten nuorten kanssa kuulus olla. Nuorten kanssa kuuluu olla mun mielestä sillein jos on varsinkin semmoinen nuori, jolla on taustalla asioita, jotka ei oo välttämättä ihan niin idyllisiä tai sellaisia miten asioiden pitäisi mennä. On esim. ollu jotain kotona vaikeeta tai ehkä joutunu koulukiusauksen uhriks tai on ollu masennusta tai jotain siis tollasia erittäin stereotyyppisiä nuorten ongelmia. Nuoren kanssa tulee pystyä kuulua olla sillei, että osaa asettua sen nuoren asemaan ja ajatella periaatteessa samalla tavalla kun se nuori ajattelee, että sä pystyt ymmärtämään sitä. Koska jos et sä ymmärrä, sä et voi auttaa. Esimerkiksi jos mä meen vaikka Kelaan siellä on aina ne samat tylsät jakkutakkiset tädit, jotka kattoo sua nyrpeesti, koska kelapummi.” – Tino 19

v

Nuorten arvostava kohtelu ja asettautuminen hänen asemaansa nousivat haastattelussa yhdeksi merkittäväksi seikaksi kun haastateltavat kuvasivat palvelukokemuksiaan. Mattilan (2011, 53) määritelmän mukaan nuorten mainitsevat asiat kuuluvat osana emotionaaliseen tukeen, johon liittyy arvostava kanssakäyminen ja välittäminen. Arvostavaan kanssakäymiseen liittyi ystävällisyys, kunnioitus, hyväksynnän osoittaminen ja kuuntelu.

5.4.3 Luottamuksellisuus

Haastateltavat olivat kertoneet elämäntilanteestaan luottohenkilölle. Uskallus avautua jollekin henkilölle, niin ammattilaisille, sukulaisille tai ystävälle vaati luottamuksellista suhdetta. Luottamuksellisen suhteen rakentaminen oli vaatinut aikaa. Haastatteluissa kävi ilmi, että luottamukselliset suhteet henkilöityivät; haastatelluilla oli heti nimetä henkilö kenen kanssa he olivat voineet jakaa huolensa ja tärkeät asiat. Aaltosen ym. (2015) mukaan luottamuksellisen suhteen rakentaminen vaatii henkilökohtaista palvelua. Luottamuksellisen suhteen syntyminen on puolestaan tärkeää palveluiden vaikuttavuuteen. Myös Mikkola (2006) mainitsee ammatillisen suhteen olevan supportatiivinen eli tukea antava silloin kun sitä leimaa luottamus, sitoutuminen ja tasavertaisuus.

”Se vaatii vähän, miulla se vaati vähän pitempää prosessia uskallanks mie luottaa. vähän olin siinä kahen vaihella uskallanks mie puhua.” – Elias 23 v

”Yleensä eri aikuisille kenelle miulla toimii vahva luottamus – Maija-henkilö, tunsin syvästi, että pystyin keskustelemaan hänelle.” – Elias 23 v

Yhden luottamus- tai vastuuhenkilön rooli koordinoimassa nuorten tilannetta ja asiakkuuksia verkostossa korostui. Tutkimuksessa tuli esille sama seikka kuin Aaltosen ym. (2015) tutkimuksessa, että nuoren rinnalla kulkeminen toimivassa verkostoyhteistyössä on hyvä vaihtoehto sen sijaan että kaikki palvelut olisivat yhden luukun takana.

”Miulla on tästä pelkästään positiivisia kuvia. Täällä ohjataan ihmistä ja täällä voi omana itsenään kertoa. Työ autatte sen mukaan ku työ pystytte tai ohjaatte toiseen paikkaan jos työ huomaatte: ai tää ihminen tarvii tän auttajan apuu. tai työ kutsutte hänet tänne. Että se on totaalista ohjaamista että niin kuin.” – Leevi 24 v

Aikaisemmat negatiiviset kokemukset viranomaisten kanssa henkilöityivät. Tästä johtuen suurimmalle osalle oli muodostunut iso kynnyks luottaa viranomaisiin ja kertoa asioista. Silloin kun monet asiat olivat solmussa, tuli esille että haastateltavilla oli kynnyks avun hakemiseen. Gissler ym. (2004) toteaa, että yhteiskunnallisten järjestelmien asiakkuuksissa voi olla nuoren kannalta marginalisoivia mekanismeja tai nuoren ja yhteisön välisten suhteiden jännitteitä. Haastateltavien asiat olivat alkaneet sujua paremmin sen jälkeen kun olivat rohkaistuneet hakemaan apua. Avun hakemiseen ja vastaanottamiseen oli kynnyks. Tässä tuli esille voimakas itseparjäämisen eetos, jonka viisi kuudesta haastateltavasta mainitsi vaikka tutkimuksen teemoissa ei kysytty ollenkaan itseparjäämisestä.

” En välttämättä kerro kenellekään.” – Emma 19

” Kun minä olen vähän sellainen ihminen että en hae itse apua. viimeiseen saakka yritän ite pinnistellä. En pienestä hievaahda. Kaikki haluaisi ite tehdä.” – Elias 23 v

”Miull on yleensä niis käyny se virhe ett mie en oo tarpeeks aikasin...ett vast siin vaiheessa sitte ku tavallaan paskat on jo housussa hakenu sitä apuu.” – Leevi 24 v

”Käytin asumislisää ruokaan, en maksanut vuokraa. Mie jouduin muuttaa siitä sitten pois. Sitten meni vituiks. Mie en halunnu hakee sitä toimeentulotukea. En mie vaan halunnu. Enkä mie ees tienny miten sitä ois voinu hakee, kun mie olin sillo joskus aikasemmin saanu kielteisen päätöksen. Mie oletin, en ois varmaan silloin sitä saanutkaan enkä mie hirveämmin halunnut sitä hakeakaan. Se on vähän semmoinen, ei sitä mielellään ota jos ei oo ihan pakko. En mie ois sitä välttämättä saanut enkä mie tiennyt. Sitten mie annoin vaan olla ja näin.” – Niko 20 v

”En oo ikinä osannut hakee ulkopuolista apua enkä halunnutkaan kun on just ne lapsuuden kokemukset. Mä oon käynyt psykologit ja v..ttu terapeutit ja kaiken maailman lasten mielenterveyslääkärit ja ihan kaikki laidasta laitaan...että tota se varmaankin aiheuttaa sen etten mä mielellään hae ulkopuolista apua.” - Tino 19 v

Aikaisemmat kokemukset avun hakemisessa viranomaisilta sekä lapsuuden ja nuoruuden ajan kokemukset viranomaistoiminnasta saivat haastateltavat korostamaan itsestä pärjäämistä. Haastateltavat yrittivät sinnitellä viimeiseen asti omin keinoin ilman viranomaisten apua. Tästä huolimatta haastateltavat korostivat avun saamisen tärkeyttä luottohenkilöiltään. Tässä tutkimuksessa esiin tullut itseparjäämisen eetos mukailee Pelkosen ym. (2015) tulosta nuorten halusta pärjätä itse, mutta tarpeen tullen turvaverkon olemassaolo on tärkeää ja siihen turvaudutaan.

5.4.4 Ammattitaitoinen ja yksilöllinen palvelu

Haastatteluissa tuli ilmi nuoren ehdoilla toimimisen tärkeys. Nuorta tulee kuunnella ja kunnioittaa hänen itsemääräämisoikeutta ja omia päätöksiä. Haastateltavat kokivat, että heille tulee antaa tilaa eli työntekijä ei saa olla liian päälle käypä. Aaltosen ym. (2015, 92) mukaan nuoret kokivat, että valtaosin heitä kuunnellaan palveluissa, heillä on vaikutusmahdollisuuksia, eikä nuorten päätäntävaltaa täysin syrjäytetä päätöksissä. Haastateltavilla oli kuulluksi tulemisen kokemuksia sekä täysin päinvastaisia kokemuksia,

joissa he kokivat että viranomaiset tekivät vastoin heidän tahtoaan päätöksiä. Honkakosken ym. (2016, 92) mukaan heikommassa tilanteessa olevilla nuorilla oli melko huonoja kokemuksia autetuksi tulemisesta, saamastaan kohtelusta ja vaikutusmahdollisuuksista. Kokemukset eriytyivät myös palvelusta riippuen, niin että korjaavista palveluista oli melko huonoja kokemuksia. Ervamaa (2014, 33) mainitsee esimerkkeinä hyvin toimivista palveluista työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön sekä erilaiset nuorten työllistymistä edistävät hankkeet, joissa nuoret saavat yksilöllisistä ohjauksesta ja tukesta. Näitä toimenpiteitä yhdistää se, että niiden vaikutukset ovat nuorten omaa motivaatiota, aktiivista toimijuutta ja yhteiskunnallista luottamusta lisääviä. Tutkimukseen osallistuneille nuorille oikeus kertoa tai olla kertomatta asioistaan sekä vapaaehtoisuus oli merkittävää. Honkakosken ym. (2016, 85) mukaan nuorisotyöhön liittyvä vapaaehtoisuus ja minimaalinen kontrolli vahvistavat tuen saajien positiivisia kokemuksia. Myös Aaltonen ym. (2015, 120) mukaan nuorten mielestä heille sopivan palvelun ominaisuuksia ovat vapaaehtoisuus ja joustavuus ja se, ettei nuoren tekemistä virheistä heti sanktioita.

”Se, että on oikeesti sellaisia ihmisiä, mitkä ei pistä sua mihinkää lokeeroon, kuuntelee sua semmosena ihmisenä ku sä oot. Arvostaa sua semmosena ihmisenä ku sä oot. Ne koittaa auttaa sua sen mukaan mitä sä tarviit, eikä sen mukaan mitä ne luulee.” – Tino 19 v

”Alkuhaastattelussa antoi vaikutteen, että minua kuunnellaan. Olen ollut 5-6 kk Typin asiakkaana. Tuntuu siltä että hyö ei edes kuuntele minua. Tuputtaa, että hae tuonne töihin, eivät niin kuin kuuntele minua yhtään. Ne pakottaa.. no- on se tietysti hyvä pitää minua aktiivisena, mutta se vaan jotkut työt ei minua nappaa. Ne ei ota kuuleviin korviin sitä. Vähän enemmän rentoutta, siinä on kunnan kiirastulimeininki kun heitä on kaks ihmistä siinä. Molemmat pommittaa kysymyksillä välillä jopa samaan aikaan. Sitten oot siinä kummalle mie nyt vastaan ekana. Se on sulle liian pakottavasti. Mutta hyö repii pienestäkin alasta mikä ei minua kiinnostaa. Mie haluan tehdä työtä mikä kiinnostaa minua ja motivoi menemään. Mie haluan joka aamu kun meen, että työ kiinnostaa.” – Elias 23 v

”Kaikkii asioita ei tarvii halkoo läpi. Kaikki lähtee nuoresta haluaako puhua. Sitten on semmoinen asenne, että jos minä en haluu jostain asioista keskustella niin hyö kunnioittaa sitä päätöstä.” – Elias 23 v

*”Ohjaamo Monari Lappeenranta...ammattipätevyys on hyvää, erinomaista tasoa.”
– Elias 23 v*

Haastateltavat kokivat henkilökemialla olevan merkitystä asioiden hoitamiseen. He mainitsivat asioidessa omaksi koetun luottohenkilön tai vastuuvirkailijan. Näitä haastateltavien mainitsemia laadullisia seikkoja tukee Työ- ja elinkeinoministeriön (2014, 243) teettämä Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti. Sen mukaan nuoret kaipaavat yksilöllistä ohjausta, pidempikestoista tukea, kiinnostusta heitä kohtaan sekä henkilökohtaista ohjaussuhdetta, jossa ratkaisut lähtevät nuoren omasta tilanteesta käsin. Tässä tutkimuksessa tuli esille, että asiantuntevalla ammattitaitoisella henkilökunnalla oli merkitystä asioinnissa nuorelle. Nuoret arvostivat asiointia kasvokkain. Tämä mukaillee Aaltosen ym. (2015, 132) tutkimusta, jossa mainitaan nuorten kaipaavan erityisesti päivystysluontoista, henkilökohtaista mahdollisuutta asiointiin. Toisaalta haastateltavat käyttivät myös sähköistä asiointia luontevasti. Kaikki haastateltavat käyttivät niin sähköistä kuin kasvokkain tapahtuvaa asiointia. Negatiivisista päätöksistä toivottiin selkeitä perusteluita.

5.4.5 Matala kynnys

Haastateltavat arvostivat suoraa sisääntuloa, välitöntä apua sekä nopeita, hyödyllisiä toimenpiteitä. Haastateltavat kritisoivat herkästi toimenpiteitä, jotka kokivat turhina. Kun haastateltava oli rohkaistunut avun hakemiseen, oli pettymys suuri, kun palvelu ei vastannutkaan hänen odotuksiaan. Haastateltavan kokemassa hätätilanteessa apua e) i saanutkaan välittömästi vaan palvelun saadakseen joutui varaaman ajan, joka jäi sitten käyttämättä. Hän koki, ettei häntä oteta tosissaan. Haastateltavien odotukset palvelua ja siitä seuraavia toimenpiteitä kohtaan olivat korkealla. Aaltosen ym. (2015, 125) mainitsee nuorten kritiikin kohteena olleen lannistavat tai tehottomat palvelut sekä pitkät jonoajat.

”Mie tarviin sitä apuu nyt, miull on oikeesti, niiku paha olla. Ja ei, se sanoi: kyllä tässä menee aikaa, että täällä on nii paljon ja lässynlässynlää... Mie olin, että antaa sitten olla! Se sai sitten miulle sieltä jonkun ajan. En mie sitten mennyt sinne. Sitten kun mie oikeesti tarviin... Sitten mie soitin sinne A-klinikalle ja sitten kun se kävi jotain naamailee tai vituilee niin mie sanoin, että selvä: anna olla! Antaa olla. Siis mie oisin toivonu että ois ollu tollainen mikä täällä on tuo akuuttihomma, että pääsee suoraan niin kun keskustelemaan. Se hoitaja jopa kirjasi niitä asioita ylös.” - Leevi 24 v

”Siell taas ei ollu mitään neuvontapalveluu. Sinne mentiin siihen tiskille ja siinä oli kaksi luukkuu, siinä puhuttiin ja heippa. Sitten jos sie halusit jotain henkilökohtaista, varattiin aika ja milloin sen sai. Ja sitten se unoh-tui. No täällähän taas mie olin ihan yllättynyt kun mie muutin tänne. Kun rupesin kertoo tätä miun asiaa. Täällä pääsi heti neuvontaan ja siellä oli nainen, joka kertoi että näin näin näin ja siun pitää nää asiat hoitaa. Mie olin ihan että: aa voiks tällaista palveluu saada! ” – Leevi 24 v

”Työkkäri, se on niin kun suurin huijaus ja turhin instanssi mitä on! Sieltä ei kukaan ensinnäkään saa töitä. Moni ystäväkin sanoo, että se on turha. Mie korostan tätä, että se on turha!” – Leevi 24 v

”No Typpi on siitä hyvä kun sinne varataan aika mahdollisimman nopeasti. Miulle varattiin kolme aikaa kahden viikon sisään: oli terveysjuttu, sitt oli se suunnitelma. Se oli ihan hyvä, että mie pääsin nopeesti töihin” – Emma 19 v

”Kela on hidas. No kyllä ne sillein, jos sinne menee, niin ne neuvoo, mutta se jonottaminen. Siellä on penkit täynnä ihmisiä odottelemassa. Kun oikeesti tarvii niin kun apuu” - Emma 19 v

”Sitten jos tulee jotain ongelmii, voi kysyy täältä Ohjaamosta, Sen kun kävelee ovesta sisään.” – Niko 20 v

Haastattelussa tuli esille, että matalan kynnyksen palvelupaikan tulisi olla keskeisellä paikalla, jotta sinne on helppo tulla. Palvelupaikan maine tai mielikuva saattoi vaikuttaa asiointiin. Haastellut pitivät viihtyisästä ei-virastomaisesta paikasta.

”Ohjaamo Monari on omalla tavallaan vähän huonolla paikalla. Okei kyllä täällä käy nuoria ja tällaisia. Tää on vähän tällainen betonineliö. Silloin alkuaan kun kuulin tästä paikasta, minä olin kävellyt ohi ja tällaista ja katoin tätä. Tulee sellainen olo, että tää on taas 100 % virastotalo. Mutta kummikii tääkin on alkanut vähän niin kuin koristautumaan, ulkoseinämät, että vähän niihän tietää ees tässä on Monari”- Elias 23 v

”Justus ei just sen takia halunnut tulla siihen kun se on Monarilla. tai emmie tiijä, kun Monari ei oo enää meidän juttu. Mutta kun se on siinä samassa tilassa. Se on silti vähän hölmö. Kun ei se Monari ollut meidän paikka.”- Emma 19 v

Tässä tutkimuksessa haastateltavat arvostivat mahdollisuutta saada oikeanlaista heidän tarpeisiinsa sopivaa palvelua nopeasti. Tulos mukailee Aaltosen ym. (2015, 120) tutkimusta, jonka mukaan nuorten näkökulmasta hyvän palvelua ovat matala kynnys, vapaaehtoisuus sekä joustavuus.

5.5 Nuorten kehittämideoita Ohjaamo Lappeenrantaan

5.5.1 Kela ja TE-palvelut Ohjaamoon

Kelaan kohdistuvia kehittämideoita oli palvelujen saatavuus myös venäjäksi sekä neuvontapalvelun saaminen Ohjaamo Lappeenrannan yhteyteen. Työ- ja elinkeinotoimiston palveluilta haastatellut kaipaivat yksilöllistä apua työnhakuun, jossa työtä etsittäisiin yhdessä nuoren kanssa. Ehdotuksena oli, että työ- ja elinkeinotoimiston työnhakupalvelut olisivat Ohjaamo Lappeenrannan yhteydessä. Tutkimuksessa tuli esille myös henkilökohtaisen uraohjauksen ja ammatinvalinnan ohjauksen tarve.

”Työkkäri se on ihan ehdottomasti. Siis että oikeesti otetaan se kaveri tänne Ohjaamoon näin ja oikeesti otetaan selvää, oikeesti käydään että mikä

*kiinnostaa ja katellaan niitä työpaikkoja sillei sen ihmisen kanssa.” –
Leevi 24 v*

*”koulutus: ite, alan löytäminen: ite... ja ihan perseelleen oon miettinyt!”
– Tino 19 v*

*”Minä kyllä haluan tehdä työtä mutta kun työkokemusta kun ei ole tar-
peeks. se on hyvin ristiriitaista päästä töihin.” – Elias 23 v*

Suomen nuorisoyhteistyö - Allianssi ry:n (2016, 40) mukaan nuorten työttömyystilanne on koventunut niin, että se on kaksinkertaista verrattuna yleiseen työttömyystilanteeseen. Nuorten työelämään pääsyä vaikeuttaa myös työkokemuksen puute, joka heikentää vastavalmistuneiden nuorten edellytyksiä selvittää työpaikoista käytävissä kilpailussa. (Lämsä 2009, 198–199.) Nuoret haluavat tehdä työtä ja olisivat valmiita tekemään melkein mitä tahansa työtä (Taloustutkimus 2016). Työnteolla on merkitystä nuorten hyvinvointiin ja elämään eikä työttömyys ole valtaosalle valinta tai haluttu elämäntilanne (Aaltonen ym. 2015).

5.5.2 Vapaaehtoistoimintaa Ohjaamo Lappeenrantaan

Osa haastateltavista näki, että Ohjaamo Lappeenrantaan voisi kehittää vapaaehtoistoimintaa. Osa suhtautui vapaaehtoistoimintaan yleensäkin kielteisesti. Yksi haastateltavista kaipasi vertaistukea. Vertaistuki on vapaaehtoistoimintaa, koska sitä tehdään Pessi & Oravasaaren (2010, 9) määritelmän mukaan vapaasta tahdosta palkkottomasti ja pakkottomasti toisten ihmisten ja yhteisön eduksi. Haastateltava koki, että Ohjaamon kaltainen paikka olisi auttanut häntä tutustumaan uusiin ihmisiin hänen muutettuaan Lappeenrantaan. Toisena kehittämisisideana hän toi esille Ohjaamon mahdollisuuden toimia maahanmuuttajien vertaistuki ja -neuvontapaikkana. Maahanmuuttajien mukanaolo voisi lisätä Ohjaamo Lappeenrannassa monimuotoisuutta sekä lisätä ymmärrystä ja oppimista kulttuurisesta diversiteetistä kuten Pessi & Oravasaari (2010, 166) mainitsivat.

”Olen ollut tässä niin vähän harmi etten tiennyt tästä silloin kun muutin tänne ja kaipasinkin seuraa.” – Tiia 18 v

”Minusta naapuriäititoiminta (vertaisohjaaja) on hyvä, että nyt on valmistauduttu. Mutta meillä ei ole mitään sellaista paikkaa mihin ihmiset vois tulla kysymään, just äidit. Minulta vois kysyä, että joku vois perustaa vaikka yrityksen. Olis ehkä kivempaa jos vaikka nuorille äideille ois mahdollisuus jossain, missä hyö tuntee paikan.” – Tiia 18 v

”Jos joku haluaa voi tulla ilman ajanvarausta, niin ku Kelassa pitää jonnottaa. Minä voin vaikka kertoa mistä voi hakea apua tai mie voin neuvoa itse, myös tietokoneella. Naiset ei aina tiedä omat oikeudet, jos vaikka avioero tai mies kuolee tai tällaisia. Ne ei tiedä mihin hyö menis kysymään sitä.” – Tiia 18 v

”Myöskin se jos on perheessä riitä, eikä halua nostaa sitä sossuun. Ensin vaikka käydä puhumassa miun kaa. Mitä mieltä sie oot? Koska on kiva kuunnella aina toista kun on surullinen ja jutella jonkun kanssa keneen voi luottaa. Eikä ajattele, että siun puolen hyvä tai toisen puolen vaan on keskellä, neutraali.” – Tiia 18 v

”Onks täss mitään kokkia, paitsi täällä on Martat. jotain kurssia? Nyt vaikka puhutaan vauvaruokakurssia. Miusta tuntuu että voi myös järjestää jotain, kun on tosi paljon venäläisiä ja maahanmuuttajia. Vaikka jotain venäjäks vaikka muskaria, joku sellaisia lasten kanssa voi toimia. Samalla lapset kun vähän kasvaa, ne tietää tän Monarin että mie jään tänne illaks.” – Tiia 18 v

Yksi haastateltavista näki, että vapaaehtoistoiminta voisi toimia ammatillisen työn rinnalla silloin kun työssä on kiirettä eikä työntekijä ehdi reagoimaan kaikkien nuorten keskustelutarpeisiin. Toisen haastateltavan mielestä yhteinen tekeminen vapaaehtoisesti voisi vaikuttaa ihmisten hyvinolon tunteeseen.

”Jos se ois täällä, ett ei puhu niiku sinulle, jos sie sanot ett siulla on työkiireitä, ett sie tuut kohta. Niin jos hän näkis toisen, vapaaehtoisen, niin sitten hän voi ehkä alkaa puhuu sille. Totta kai sellainen aikuinen millä on kokemusta.” – Elias 23 v

*”Ohjaamoo vois jotenkii kehittää ehkä sitte tollasella vapaaehtoistyöllä. Ehkä sitten ett tehtäis jotain yhdessä. Ehkä se tois ihmisille hyvää oloa. Ehkä se tois sitä turvallisuuden tunnetta.. Miull tulee heti ensimmäisenä kun tuollasta puhutaan niin vanhukset, nehän kaipaa sellasta seuraa.” –
Leevi 24 v*

Vapaaehtoistoiminnalla voi olla monenlaisia rooleja Ohjaamo Lappeenrannassa haastateltavien näkemyksissä. Tosin kysymys vapaaehtoistyöstä Ohjaamossa sai heidät pohtimaan asiaa jonkun aikaa ennen kuin kehittämissideat syntyivät. Haastateltavien kehittämissideuksissa tuli sekä avun jakamista että sen saamista vapaaehtoistoiminnan kautta. Yeung (2002) mainitsee vapaaehtoistoiminnan edistävän vahvaa sosiaalista pääomaa. Pessin & Oravasaaren (2010, 162–163) mukaan sosiaalinen pääoma pitää sisälleen sosiaalisen rakenteiden ulottuvuuksia, jotka helpottavat vuorovaikutusta yksilöiden ja ryhmien välillä, kuten luottamus ja sosiaaliset verkostot.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa nousi esille kolme asiaa yli muiden: nuorten emotionaalisen tuen tarve, luottamuksellisuus sekä työntekijöiden asiantuntijuus. Nuorilla on tarvetta emotionaaliseen tukeen, johon liittyy arvostava kanssakäyminen ja välittäminen. Arvostava kanssakäyminen koostuu ystävällisyydestä, kunnioituksesta, hyväksymisen osoittamisesta sekä kuuntelusta. Välittäminen on henkilökohtaisen tuen saamista kuten huolenpitoa, jaksamisen tukemista ja toiveiden huomioimista. (Mattila 2011, 53.) Nuoren jaksamisen tukemista voisi kuvailla rinnalla kulkemisen lisäksi motivoinniksi. Nuoren toiveiden huomioiminen on osallisuutta eli nuoren ottamista mukaan häntä koskeviin päätöksiin ja toimenpiteisiin. Aaltosen ym. (2015) mukaan toisena seikkana esille noussut luottamuksellisuus vaatii kasvupohjaiseen aikaan, joka on tärkeä resurssi. Luottamuksen rakentamisen edellytyksenä on yksi vastuuhenkilö, jonka kanssa nuorella syntyy luottamuksellinen asiakassuhde. Tämä tukihenkilö kulkee nuoren rinnalla ja koordinoi asiakkuuksia palveluverkostossa. Aaltosen ym. (2015) tutkimuksessa korostui luottamuksellisen suhteen syntymisen tärkeys palveluiden vaikuttavuuden ehtona. Yhden luottamus- tai vastuuhenkilön rooli koordinoimassa nuorten tilannetta ja asiakkuuksia verkostossa korostui. Nuoren rinnalla kulkeminen toimivassa verkostoyhteistyössä osoitautui toimivaksi vaihtoehdoksi sen sijaan että kaikki palvelut olisivat yhden luukun

takana. Kolmantena asiana tutkimuksessa tuli esille nuorten tarve saada asiantuntevaa palvelua. Asiantuntijuuteen liittyy informatiivinen eli tiedollinen tuki. Nuoret pitivät tärkeänä oikeanlaista heille sopivaa palvelua ja toimenpiteitä, joka auttaisi heitä tilanteessa eteenpäin. Mikkolan (2006) mukaan tiedollinen tuki ei ole pelkästään tiedon välittämistä yksilölle vaan olennaista on, että annettava tieto liittyy tuettavan tilanteeseen tai ongelmaan. Tähän liittyy nuorten mainitsema kuunteleminen ja arvostaminen sekä yksilöllinen palvelu. Jos nämä asiat toteutuvat ja ammattilainen tuntee palveluverkoston, luo se hyvät mahdollisuudet nuoren tukemiseen.

Voiko Ohjaamo Lappeenrantaan kehitettävä vapaaehtoispalvelu vastata tutkimuksessa esille tulleisiin nuorten tuen tarpeisiin? Nuorilla oli suuri emotionaalisen tuen tarve. Nuoresta välittäminen, jota on henkilökohtainen tuki ja arvostava kanssakäyminen. Tutkimuksessa selvisi, että nuoret odottavat kuuntelemista, nuoren arvostamista itsenään, välittämistä sekä turvallista ilmapiiriä. Nämä ovat ihmissuhdetaitoja, joita tehtävänsä sitoutunut vapaaehtoinen pystyisi tarjoamaan yhtä hyvin kuin ammattilainen. Eräs haastateltava mainitsikin, että jos henkilökunnalla on kiire, voisi elämäkokemusta omaava aikuinen vapaaehtoistyöntekijä olla keskusteluseurana. Ohjaamo Lappeenrannan yksi funktio on tarjota informaali keskustelu- ja tapaamispaikka nuorille keskinäiseen kanssakäymiseen sekä henkilökunnan kanssa tapaamiseen. Haastateltavista osa toi esiin tätä rentoa ilmapiiriä, jossa voi vapaan keskustelun lomassa myös peilata ja kartoittaa omaa elämäntilannettaan. Mikäli Ohjaamo Lappeenrannan yksilöasiakkaiden määrä kasvaa merkittävästi nykyisestä noin 10–15 asiakasta päivässä, tulee luottamuksellisten aikuisten määrää lisätä, jotta kiireetön hetki keskustelulle nuorten kanssa on mahdollista.

Luottamus oli toinen seikka, joka tuli tutkimuksessa vahvasti esille. Jos Ohjaamo Lappeenrannassa olisi vapaaehtoisia, tulisi heidän sitoutua tehtävään niin, että luottamuksellisen suhteen luominen onnistuisi. Luottamuksellinen suhde rakennetaan ajan kuluessa tutustumisen ja emotionaalisen tuen avulla. Yksi seikka puhuu vahvasti vapaaehtoistoiminnan puolesta: nuorten viranomaiskielteisyys. Negatiivisesti viranomaisiin suhtautuva nuoren voi olla helpompi lähestyä vapaaehtoista.

Näkisin, että Ohjaamo Lappeenrannan vapaaehtoistoiminnalla voitaisiin osoittaa yhteisön huolehtivan myös nuorista. Se olisi merkki yhteisöllisyyden kokemuksesta nuorille, jotka kovasti korostavat itsepärjäämisen eetosta tässä postmodernissa yhteiskunnassa. Samalla se antaisi mahdollisuuden nuorelle osallistua itse vapaaehtoistoimintaan silloin

kun voimavarat sen sallivat. Tällä tavoin nuori voisi saada yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksen olemalla osa Ohjaamo Lappeenrannan toimintaa. Pessin & Oravasaaren (2010, 165) mukaan vapaaehtoistoimintaan osallistuminen voi tarjota yhteisöllisyyden kokemuksen ja tämä puolestaan voi edistää luottamusta. Luottamus puolestaan on sosiaalista pääomaa. Ockenden (2007) on maininnut vapaaehtoistoiminnan vaikutuksiksi ja merkityksiksi turvallisemmat ja vahvemmat yhteisöt, sosiaalisen inklusion, yhteisöllisyyden, elämänlaadun, onnellisuuden ja terveyden sekä elämänmittaisen oppimisen. Pessi & Oravasaari (2010, 162) puolestaan mainitsevat sillä olevan merkitystä toimijalle, palveluiden käyttäjälle, muille yksilöille ja yhteisöille sekä järjestöille eli tässä tapauksessa palvelun tarjoajalle Ohjaamo Lappeenrannalle.

7 POHDINTA

Tieteellisessä tutkimuksessa luotettavuutta mitataan reliabiliteetin eli pysyvyyden ja validiteetin eli oikeiden asioiden tutkimisen avulla. Pysyvyyden mittaaminen tarkoittaa, että saadaan samoissa olosuhteissa samat tutkimustulokset. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusolosuhteet on vaikea luoda yhtäläisiksi, koska tulokset perustuvat haastateltavien subjektiivisiin kokemuksiin. Tässä kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitellaan totuudenmukaisia ja luotettavia vastauksia, jotka vastaavat tutkimukselle asetettuihin kysymyksiin. (Kananen 2014.) Tutkimuksen tulokset perustuvat haastateltavien subjektiivisiin kokemuksiin, joita olen pyrkinyt ymmärtämään sekä tulkinnut niitä saadakseni luotettavat tulokset. Tulosten ohien olen lisännyt haastateltavien suoria sitaatteja myös osoituksena tutkimuksen luotettavuudesta ja niiden avulla lukija voi arvioida tuloksia. Näiden lisäksi tuloksia on peilattu muiden eri tutkimusten tuloksiin.

Tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää nuorten tuen tarvetta heiltä itseltään ja voiko Ohjaamo Lappeenrantaan kehitettävä vapaaehtoispalvelu vastata siihen. Tutkimuksen tulosta voidaan käyttää Ohjaamon palveluiden kehittämiseen. Tutkimuksen kohdejoukko oli koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret. Tutkimukseen osallistui kahdeksan 18–24 –vuotiasta Ohjaamo Lappeenrannan asiakasta. Haastateltavat tulivat vapaaehtoisesti mukaan ja kerroin heille tutkimuksen tavoitteen. Kysyessäni heitä tutkimukseen mukaan oli puhetta haastattelun luottamuksellisuudesta, haastatteluteknikasta eli nauhoittamisesta, litteroinnista ja heidän aineiston käytöstä tutkimuksessa niin, että heidän anonymiteetti säilyy. Anonymiteetin säilymiseksi jätin tutkimuksesta pois

sellaista aineistoa, josta haastateltavan olisi voinut tunnistaa. Varmistin kahdelta haastateltavalta henkilökohtaisten arkaluonteisten aineistojen käyttöä ennen julkaisua. Kerroin haastatelluille aineiston säilyttämisestä ja tuhoamisesta opinnäytetyön palauttamisen jälkeen.

Tutkimukseen valitsin haastateltaviksi erilaisissa asiakassuhteissa olevia Ohjaamo Lappeenrannan asiakkaita, jotta tutkimukseen tulisi monenlaisia kokemuksia erilaisissa elämäntilanteessa olevilta nuorilta. Puolistrukturoituun haastatteluun oli tärkeä olla luottamuksellinen suhde haastateltavan kanssa, koska se mahdollisti turvallisen ilmapiirin jossa haastateltava uskaltautui puhumaan myös henkilökohtaisista asioista. Mielestäni onnistuin tässä hyvin, sillä haastateltavat kertoivat koskettavia tarinoita kokemuksistaan. Oman roolini pyrin pitämään mahdollisimman objektiivisena siitä huolimatta, että tunsin osan haastateltavista työni kautta useamman vuoden takaa. Haastattelutilanteessa tosin nuorten kertoessa lapsuuden rankoista kokemuksistaan tutkijan asiallisen roolin pitäminen oli koetuksella ja näissä tilanteissa toimin jonkun verran empaattisena. Empatia toisaalta huomioi haastateltavan tilanteen ja sai hänet jatkamaan kertomista

Valtaosa haastateltavista täytti Myrskylän (2012, 2) mainitseman syrjäytymisen määritelmän perustutkinnon varassa olevasta nuoresta, joka on työelämän ja koulutuksen ulkopuolella. Haastateltavien lapsuuden kasvuympäristöön on liittynyt monia syrjäytymisvaaraa aiheuttavia riskejä, jotka ovat vaikuttaneet opiskelupolkuun ja sitä kautta osaltaan työllistymiseen. Kaikki ei ole mennyt kuin Strömsössä. Siitä huolimatta en kutsuisi heitä syrjäytyneiksi. Sana syrjäytynyt, ulkopuolinen on mielestäni eriarvostava ja alentava. Se määrittää yhteiskuntamme arvomaailmaa pärjääjiin ja epäonnistujiin. Osalla nuorista on ollut toisenlainen polku heistä itsestään riippumatta. He ovat nähneet ja kokeneet paljon, mutta selviytyneet siitä ja se on heidän vahvuutensa. Elämän kokemustensa vuoksi heissä on paljon potentiaalia. Jos huomioi, että valtaosalla haastateltavilla oli kunnia pärjätä itsenäisesti, nuorten kohtelu ja palvelut tulisi vastata nuoren tarpeita silloin kun hän uskaltautuu hakemaan apua. Palvelujärjestelmän tulee olla sellainen, että se vastaa kaikenlaisten nuorten palveluntarpeisiin.

Tämän tutkimuksen tekeminen oli mielenkiintoinen prosessi, joka sai pohtimaan nuoren selviytymismahdollisuuksia yhteiskunnan palveluverkossa kaikista tukitoimista huolimatta. Ohjaamon tavoite olisi tavoittaa myös ne nuoret, jotka jäävät palveluverkon ulkopuolelle, vaan tavoittaako se kaikki ja kuinka toimintaa voisi vielä kehittää niin että

Ohjaamoon tiensä löytävät saisivat heille oikeanlaista tukea? Yhdeksi kysymykseksi nousee tällaisten julkisten palveluiden markkinointi oikealle kohderyhmälle. Kuinka tavoitetaan oikeasti tukea tarvitsevat?

Toinen asia, joka nousi tämän tutkimuksen yhteydessä, on Ohjaamon palveluprosessin toimivuus ja merkitys. Jäin pohtimaan varsinkin vapaamuotoisten keskustelujen vaikuttavuutta nuorten ja ammattilaisten kannalta. Meidän yhteiskunnassa on luotu tietynlainen tapa toimia viranomaisasioissa, vaan voisiko siinä olla toisenlaisia toimintamalleja, jotka tulisivat lähemmäs ihmistä nyt kun elämme suurten rakennemuutosten aikaa?

LÄHTEET

Aaltonen, Sanna, Berg, Päivi, Ikäheimo Salla 2015. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. PDF-dokumentti. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf>. Julkaistu 23.2.2015. Luettu 03.03.2016.

Alasuutari, Pentti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Osuuskunta Vastapaino. Tampere 2011.

Bäcklund, Pia 2007. Tietämisen politiikka: Kokemuksellinen tieto kunnan hallinnassa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015. WWW-dokumentti. <http://www.hanketuloskortti.fi/hanketuloskortti/etela-karjalan-ohjaamo/#>. Julkaistu 2015. Luettu 1.10.2016.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2016. WWW-dokumentti. <http://www.peda.net/veraja/keskisuomenely/ohjaamot> Julkaistu 2016. Luettu 25.3.2016.

Ervamaa, Suvi 2014. Kohti onnistunutta nuorisotakuuta? Nuorten ja ammattilaisten näkemyksiä nuorisota-kuun toteutuksesta ja kehittämisestä. Onnistunut nuorisotakuuhankkeen loppuraportti. PDF-dokumentti. <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/3102>. Päivitetty 27.5.2014. Luettu 5.11.2015.

Eskola Jari & Suoranta Juha 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino: Tampere.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri 2016. Psykososiaalisen kuntoutuksen ja osallisuuden ryhmälista. Power point- esitys. Päivitetty 12.09.2016. Luettu 01.10.2016.

Euroopan parlamentti 2008. Mietintö vapaaehtoistyön roolista taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämässä (2007/2149(INI)). WWW-dokumentti. www.europarl.europa.eu. Julkaistu 10.8.2008. Luettu 27.02.2016.

Euroopan yhteisöjen komissio 2009. Ehdotus: Neuvoston päätös Euroopan vapaaehtoistyön teemavuodesta 2011. PDF-dokumentti [www.europarl.europa.eu/.../com_com\(2009\)0254_fi](http://www.europarl.europa.eu/.../com_com(2009)0254_fi). Julkaistu 03.11.2009. Luettu 6.3.2016

EU:n nuorisostrategia 2009 – Satsataan nuorten vaikutusmahdollisuuksiin. Uudistetulla avoimella koordinoitimenetelmällä kiinni nuorison haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Euroopan yhteisöjen komissio 2009. PDF-dokumentti. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0200:FIN:FI:PDF> Julkaistu 29.4.2009. Luettu 6.3.2016.

Gissler, Mika, Kekkonen, Marjatta, Känkänen, Päivi, Muranen, Päivi, Wrede-Jäntti Matilda toim. 2014. Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot – vuosikirja 2014. PDF-dokumentti. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/120384/THL_2014_TEE019_09062015.pdf?sequence=5 . Päivitetty 09.06.2015. Luettu 04.05.2016.

Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Helle, Leena 2005. Ratkaisu- ja voimavarakeskeinen näkökulma vuorovaikutuksessa. Teoksessa Vilen, Marika, Leppämäki, Päivi. & Ekström, Leena. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Helve, Helena 2012. Nuoret matkalla koulutuksesta työelämään. Nuorisofoorumi 2012. Taloudellinen tiedotustoimisto TAT. PDF-dokumentti. http://www.tat.fi/digilehti/nuorisofoorumi2012/Nuorisofoorumi_2012.pdf. Päivitetty 23.11.2012. Luettu 04.04.2016.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrukikoda.

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko, Sajavaara Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Keuruu Otava.

Honkakoski, Arja, Kinnunen Petri, Vuorijärvi Petri 2016. Nuorten aikuisten sosiaalisen tuen tarpeet ja niihin vastaaminen. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oulu 2016. WWW-dokumentti. Päivitetty 28.04.2016. Luettu 27.10.2016. http://www.sosiaalikollega.fi/uutiset/poske/julkaisut/julkaisusarja/julkaisu_41_nuortenaikuistensosiaalisentuentarpeet

Huttunen, Kristiina & Pekkarinen, Tuomas 2016. Näkökulma 21: Koulutuksen nivelvaiheet ja nuorten syrjäytyminen. WWW-dokumentti. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma21>. Julkaistu 2.3.2016. Luettu 31.3.2016

Hänninen, Riitta 2014. Teoksessa Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot – vuosikirja 2014. Gissler, Mika, Kekkonen, Marjatta, Känkänen, Päivi, Muranen, Päivi, Wrede-

Jääntti Matilda toim. 2014. PDF-dokumentti. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/120384/THL_2014_TEE019_09062015.pdf?sequence=5. Päivitetty 09.06.2015. Luettu 04.05.2016.

Isoherranen Kaarina, Rekola Leena, Nurminen Raija 2008. Enemmän yhdessä - moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Isoherranen Kaarina 2012. Uhka vai mahdollisuus. Moniammatillista työtä kehittämässä. Helsinki. Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2012:18.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisujen sarja. Suomen yliopistopaino oy – Juvenes Print 2014.

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO, 2016. WWW-sivu. www.cimo.fi. Päivitetty 18.09.2014. Luettu 01.10.2016.

Katisko, Marjo, Kolkka, Marjo, Vuokila-Oikkonen, Päivi 2014. Moniammatillinen ja monialainen osaaminen sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja liikunta-alojen koulutuksessa. Malli työssäoppimisen ja ammattitaitoa edistävän harjoittelun toteutusta varten. Raportit ja selvitykset 2014:2. Opetushallitus, Diak. PDF-dokumentti http://www.oph.fi/download/155899_moniammatillinen_ja_monialainen_osaaminen_sosiaali_terveys_kuntoutus_ja_lii.pdf. Julkaistu 3.3.2014. Luettu 6.3.2016.

Kauppinen, Timo 2014. Nuorten toimeentulotukea lisäävät aikainen muutto kotoa ja vanhempien toimeentulotuki. WWW-dokumentti. <https://www.thl.fi/fi/-/nuorten-toimeentulotukea-lisaavat-aikainen-muutto-kotoa-ja-vanhempien-toimeentulotuki>. Julkaistu 28.07.2014. Luettu 08.10.2016.

Kinnunen Helvi, Mäki-Fränti Petri 2016. Pitkittynyt taantuma heikentää nuorten sukupolvien asemaa Suomessa. Analyysi. Suomen pankin ajankohtaisia artikkeleita. Euro & talous. WWW-dokumentti. <http://www.eurojatalous.fi/fi/2016/artikkelit/pitkittynyt-taantuma-heikentaa-nuorten-sukupolvien-asemaa-suomessa/>. Julkaistu 11.3.2016. Luettu 17.10.2016.

Kohtaamo-hanke 2016. WWW-dokumentti. <http://www.peda.net/veraja/keskisuomenely/ohjaamot/>. Luettu 10.10.2016.

Kuntaliitto 2016. Työlliset ja työttömät. WWW-dokumentti. <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/indikaatori/Sivut/ind.aspx?ind=7002&th=700>. Julkaistu 23.03.2016. Luettu 27.03.2016.

Lappeenrannan kaupunki nuorisotoimi 2015. IMS raportointi 201. Excell –taulukko. http://wintra/tyotilat/nuorisotoimi/_layouts/WopiFrame.aspx?sourcedoc=/tyotilat/nuorisotoimi/Jaetut%2520asiakirjat/IMS%2520raportointi%25202015.xlsx&action=default&DefaultItemOpen=1. Päivitetty 12.02.2016. Luettu 27.03.2016.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6. PDF-dokumentti. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>. Päivitetty 27.4.2012. Luettu 28.01.2016.

Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena ry.

Lehtonen Heikki, Heinonen Jari, Rissanen Pekka 1986. Syrjäytymiskäsitteen käytön ongelmia. Sosiaalihuollon toimeentuloprojekti. Sosiaalihuollon julkaisuja 12/1986.

Lohi, Salla, Niiranen, Vuokko 2006. ”Yksin tätä työtä ei voi tehdä”. Sosiaalityöntekijöiden osaamisen tuki ja osaamisen jakaminen lastensuojelutyössä. OSAATKO-KARTUKE –tutkimushankkeen julkaisuja 6. Minna Canth instituutti, Kuopion yliopisto.

Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Acta University Oulu, E 102. PDF-dokumentti. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514290213.pdf>. Päivitetty 27.01.2009. Luettu 16.10.2016.

Mattila Elina, 2011. Aikuispotilaan ja perheenjäsenen emotionaalinen ja tiedollinen tuki sairaalahoidon aikana. Akateeminen väitöskirja. PDF-dokumentti. <https://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66790/978-951-44-8541-1.pdf?sequence=1> Päivitetty 06.09.2011. Luettu 25.10.2016.

Mikkola, Leena 2006. Tuen merkitys potilaan ja hoitajan vuorovaikutuksessa. PDF-dokumentti. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13414/9513927288.pdf?se>. Päivitetty 04.01.2007. Luettu 18.11.2016.

Myllyniemi, Sami toim. 2014. Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. PDF-dokumentti https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2015/03/Nuorisobarometri_2014_web.pdf. Julkaistu 24.02.2015. Luettu 23.01.2016.

Myrskylä, Pekka. 2012. Hukassa - keitä ovat syrjäytyneet nuoret. Evan analyseja. PDF-dokumentti. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf> Julkaistu 30.1.2012. Luettu 03.06.2016.

Myrskylä, Pekka & Pyykkönen, Topias 2015. Tulevaisuuden tekijät – Suomi ei pärjää ilman maahanmuuttoa. Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVAn analyysi nro 42. ISSN 2342-0782 PDF-dokumentti <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2015/01/Tulevaisuuden-tekij%C3%A4t.pdf>. Julkaistu 29.01.2015. Luettu 26.03.2016.

Mäkelä, Sanni & Peltonen, Elina 2012. Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki 2012. <http://www.yhdistystori.fi/vertaistukiryhmat-4/tekstisisaeltoe/vertaistukiryhmat>. Muokattu 15.03.2013. Luettu 30.02.2016.

Mäkinen, Sanna 2014. Välittävät verkostot? Tukiverkot koulutuspolulta poikenneiden nuorten kuvaamina. Käytäntö–tutkimustapaaminen 10.10.2014. PDF-dokumentti. Julkaistu 15.10.2014. Luettu 07.02.2016.

Natunen, Sanna 2014. Kohti ohjaamoja Etelä-Karjalassa Powerpoint-esitys Kohti Kaakois-Suomen ohjaamoja 23.9.2014 Kouvola. www.ely-keskus.fi.

Notkola Veijo, Pitkänen Sari, Tuusa Matti, Ala-Kauhaluoma Mika, Harkko Jaakko, Korkeamäki Johanna, Lehikoinen Tuula, Lehtoranta Pirjo, Puumalainen Jouni, Ehrling Leena, Hämäläinen Juha, Kankaanpää Eila, Rimpelä Matti, Vornanen Riitta 2013. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa, tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013 <http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=jz32213140909180&cmd=download>. Päivitetty 15.11.2013. Luettu 01.08.2016.

Nuorten tieto- ja neuvontatyön tilastointi 2016. WWW-dokumentti. <http://www.nutitilastot.fi/tilastointi/Tilastot?y=2015>. Päivitetty 12.10.2016. Luettu 12.10.2016.

Ockenden, Nick 2007. Volunteering works. Volunteering and social policy. Institute for Volunteering Research and Volunteering England. PDF-dokumentti. http://www.kansalaisareena.fi/Vol_Works-IVR.pdf. Päivitetty 02.10.2007. Luettu 27.22.2016.

Opetus- ja kulttuuriministeriö Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto 2011.Lapsi- ja nuorisopoliittinen kehittämisohjelma vuosille 2012-2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeet. 2015. WWW-sivu. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/?lang=fi>. Julkaistu 2015. Luettu 18.2.2016.

Paananen, Reija, Ristikari, Tiina, Merikukka, Marko, Rämö, Antti & Gissler, Mika 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 –tutkimusaineiston valossa. Raportti 52/2012. PDF-dokumentti. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf. Julkaistu 8.1.2013. Luettu 16.1.2016.

Palola, Elina, Hannikainen-Ingman, Katri, Karjalainen, Vappu 2012. Nuoret koulutuspuodokkaat sosiaalityön asiakkaina. Tapaustutkimus Helsingistä. Raportti 29/12. Terveystieteiden ja hyvinvointilaitos. http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/90872/URN_ISBN_978-952-245-632-8.pdf?sequence=1. Päivitetty 16.04.2012. Luettu 22.10.2016.

Pekkarinen, Elina, Vehkalahi Kaisa, Myllyniemi Sami (toim.) 2012. Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolojen vuosikirja 2012. PDF-dokumentti. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/elinolot-vuosikirja-2012.pdf>. Julkaistu 15.01.2013. Luettu 06.01.2016.

Pelkonen, Inka, Tanskanen, Antti O., Danielsbacka Mirikka 2015. Huono-osaiset nuoret aikuiset ja epävirallinen apu. Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen työpaperi 2015 (7). PDF-dokumentti. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/ad6fbf85a49248063206c5fe42cbba5e/1478977112/application/pdf/4607744/Huono-osaiset%20nuoret_VTL%20Ty%C3%B6paperi%207.pdf. Päivitetty 17.08.2015. Luettu 13.11.2016.

Penttinen, Pekka, Ronkainen, Jussi 2013. Itä-Suomen nuorisopuntari Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010–2012. PDF-dokumentti.

- http://www.mamk.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/mamk/embeds/mamkwwwstructure/21798_ita_suomen_nuorisopuntari.pdf. Julkaistu 18.06.2013. Luettu 2.2.2016.
- Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tomi 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveystieteiden vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. PDF-dokumentti. <http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>. Julkaistu 19.06.2010. Luettu 22.03.2016.
- Pärnä, Katariina 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. WWW-dokumentti. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/77506/AnnalesC341Parna.pdf?sequence=1>. Päivitetty 07.08.2012. Luettu 21.11.2016.
- Ristikari, Tiina, Törmäkangas, Liisa, Lappi Aino, Haapakorva, Pasi, Kiilakoski, Tomi, Merikukka, Marko, Hautakoski, Ari, Pekkarinen, Elina, Gissler, Mika 2016. Suomi nuorten kasvuympäristönä. 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista. PDF-dokumentti. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131119/URN_ISBN_978-952-302-712-1.pdf?sequence=1. Päivitetty 05.09.2016. Luettu 20.9.2016.
- Romi, Eeva 2013. Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen nuorten aikuisten tukemiseksi Ylöjärven kaupungissa. PDF-dokumentti. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70116/Opinnaytetyo.pdf?sequence=1>. Päivitetty 11.1.2014. Luettu 05.02.2016.
- Ropponen, Mervi 2011. Kokemusasiantuntijuus kehittämisen välineenä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin psykiatrian toiminta-alueella. http://www.epshp.fi/files/5286/Pro_gradu_-tutkielma_kokemusasiantuntijuudesta.pdf. Päivitetty 22.11.2011. Luettu 07.03.2016.
- Sipilä, Jorma 1979. Sosiaalisten ongelmien synty ja lievittäminen. Tammi: Helsinki.
- Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2016. Nuorista Suomessa 2016 Tietoa nuorista, heidän elinoloistaan sekä nuorisotyöstä. Tutkimuskooste. PDF-dokumentti. <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/5195/>. Päivitetty 06.10.2016. Luettu 16.10.2016.
- Suomen rakennerahasto-ohjelma 2013. Kestävää kasvua ja työtä 2014 – 2020. Euroopan unioni. Euroopan aluekehitysrahasto. Euroopan sosiaalirahasto. Valtiovarainministeriön julkaisuja 10a/2013. PDF-dokumentti. <http://www.rakennerahastot.fi/documents/10179/43217/Ohjelma-asiakirja+valmis.pdf>. Päivitetty 17.12.2014. Luettu 07.02.2016.
- Suurpää, Leena (toim.) 2009. Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 27. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/syrjaytymistieto.pdf>. Julkaistu 22.5.2009. Luettu 07.03.2016.
- Taloustutkimus Oy toim. 2015. Kansalaisareena ry 2015, 2010, Helsinki Missio 2015, Kirkkohallitus 2015. Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015. PDF-dokumentti. http://www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistyö_Suomessa_2010ja2015.pdf. Julkaistu 13.7.2015. Luettu 28.04.2016.

Taloustutkimus Oy 2016. Paikka auki. Työttömien nuorten ääni – barometri 2016. PDF-dokumentti. http://paikkaauki.fi/wp-content/uploads/2016/06/Kooste_tutkimuksesta.pdf. Päivitetty 21.06.2016. Luettu 16.10.2016.

TESSU - Tehdään yhdessä ohjausta -projekti, JAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu, HAMK ammatillinen opettajakorkeakoulu, Åbo Akademi. TESSU- verkostotutka 2016.

Tilastokeskus 2013. Sosiaalinen pääoma jakautuu epätasaisesti. WWW-dokumentti. http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-12-10_003.html?s=3. Julkaistu 11.3.2013. Luettu 27.2.2016.

Tilastokeskus 2015. Työllisyys heikkeni hieman vuonna 2014, samalla naisten ja miesten työllisyysasteet lähenivät. WWW-dokumentti. http://www.stat.fi/til/tyti/2014/13/tyti_2014_13_2015-04-28_tie_001_fi.html. Julkaistu 28.4.2015. Luettu 26.09.2016.

Toikko, Timo 2009. Asiakkaiden osallistuminen palveluiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen. PDF-dokumentti. <http://www.seamk.fi/includes/loader.aspx?id=829bcc78-5b64-480b-82c4-389946952c5>. Luotu 28.10.2009. Luettu 27.6.2016.

Toikko, Timo, Rantanen, Teemu 2009. Käyttäjä- ja toimijälähtöinen kehittäminen. PDF-dokumentti. uasjournal.fi/index.php/osaaja/article/download/1115/966. Julkaistu 12.05.2009. Luettu 05.03.2016.

Toikko, Timo 2009. Toimijälähtöinen kehittäminen. PDF-dokumentti. <http://www.seamk.fi/includes/loader.aspx?id=7be84ac6-a3a8-408d-a0c1-e7ef026223e4>. Luotu 24.3.2009. Luettu 07.03.2016.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti. PDF-dokumentti. http://www.tem.fi/files/39775/TEMjul_15_2014_web_14052014.pdf. Julkaistu 2.5.2014. Luettu 7.2.2016.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2016. Tiedotteet: Työ. WWW-dokumentti. https://www.tem.fi/tyo/tiedotteet_tyotyo?89506_m=119861. Julkaistu 27.01.2016. Luettu 30.03.2016.

Työ- ja elinkeinoministeriö työllisyys- ja yrittäjyysosasto 2012. Nuorten yhteiskuntatutkimuksen loppuraportti. PDF-dokumentti. [https://www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatutkimus_tyoryhman_raportti_\(2\).pdf](https://www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatutkimus_tyoryhman_raportti_(2).pdf). Muokattu 19.3.2012. Luettu 11.01.2016.

Työ- ja elinkeinoministeriö työllisyys- ja yrittäjyysosasto 2015. Nuorisotakuu-työryhmän loppuraportti ja suositukset jatkotoimiksi. PDF-dokumentti. https://peda.net/hankkeet/eejn/kirjallisuutta/nk/svjonnjttht1k91/nljj:file/download/3caf4024d0ade7a139c990d2970311f3a5426489/TEM_19_2015_Nuorisotakuuryhman_loppuraportti_ja_suosituks_19032015.pdf. Päivitetty 19.03.2015. Luettu 10.11.2016.

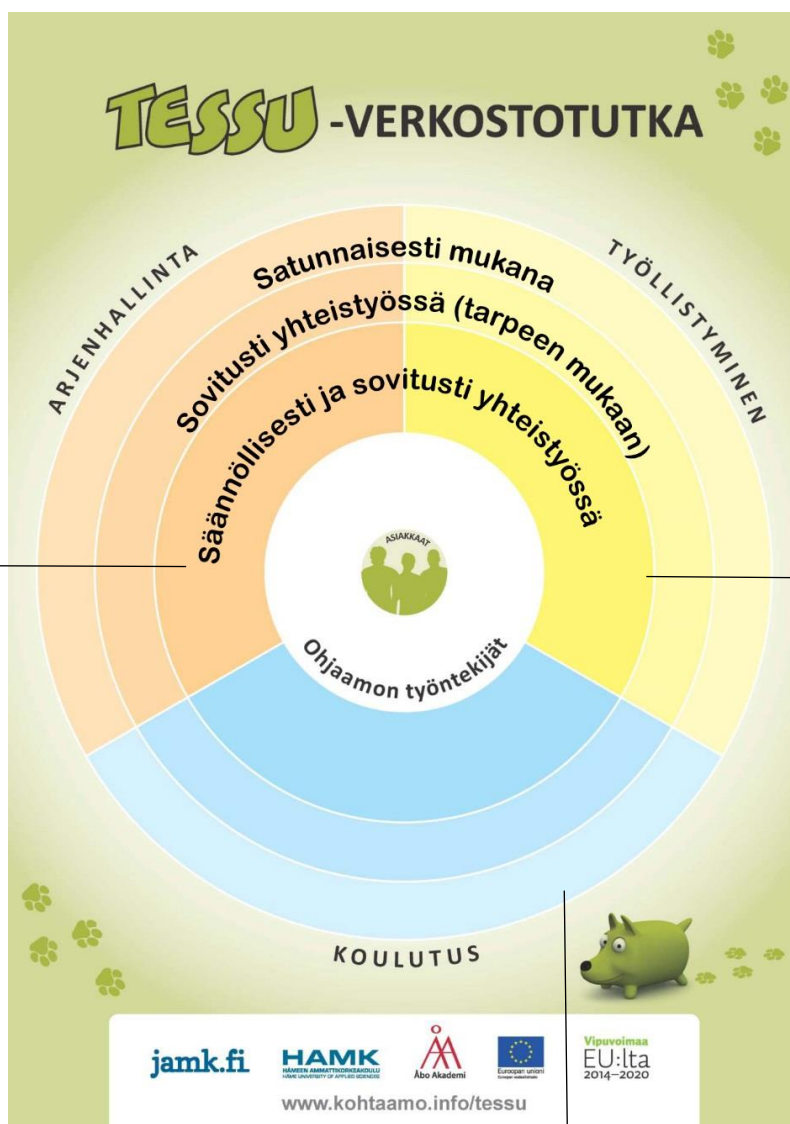
Työ- ja elinkeinoministeriö 2016. Työllisyyskatsaus syyskuu 2016. PDF-dokumentti. http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/Textbase/Tkat/Pdf/Tkat_fi.pdf. Julkaistu 09.2016. Luettu 19.11.2016.

Valtioneuvoston kanslia 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. WWW-dokumentti <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1a>. Julkaistu 22.06.2011. Luettu 06.03.2016.

Valtiovarainministeriö 2015. Eurooppa 2020 – strategia. Suomen kansallinen ohjelma kevät 2015. Valtiovarainministeriön julkaisu – 12a/2015. PDF –dokumentti http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/nrp2015_finland_fi.pdf. Julkaistu 8.4.2015. Luettu 26.02.2016.

Winqvist Liisa 2014. Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön rooli ja kehittämistarpeet nuorten palvelujärjestelmässä. PDF-dokumentti. <http://tpy-fi-bin.directo.fi/@Bin/d509f2598f7cae5a5f686b2a756f74da/1414939217/application/pdf/371238/Winqvist%20TEM.pdf>. Muokattu 9.6.2014. Luettu 10.01.2016.

Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa- ihan- teita vai todellisuutta? Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry

Kehä 1: Ohjaamo-koordinaattori, - projektipäällikkö, nuorisohjaajat

etsivä nuorisotyöntekijät, Ohjaamo-
nuorisotyöntekijät, nuorisoneuvoja,
Eksote nuorten pajan ohjaajat,

Kehä 2: Liikunta yhdistää 2 – hanke liikunnanoh-
jaajat

Eksote kehittäjäkoordinaattori, kuraattorit, nuorten
tiimin sosiaalityöntekijä ja – ohjaajat

Kehä 3: Eksote velkaneuvojat, Teot-palvelut kuntou-
tuskoordinaattori

Myö tehdään porukalla- elinvoimaa ja osallisuutta han-
kekoordinaattori

Kehä 1: TE-toimisto nuorten
palveluiden asiantuntija,

Kehä 2: Typ nuorten tiimin
asiantuntijat, sosiaaliohjaajat

Kehä 3: Yhdessä yrittäen –
hanke projektipäällikkö

Kehä 3: Sampo opinto-ohjaajat, aikuiskoulutus-
ja työelämäpalvelun projektipäällikkö, NAO projek-
tipäällikkö, Opso koulutussuunnittelija

Teemallinen haastattelu kuudelle Ohjaamo Lappeenrannan asiakkaalle

Taustatiedot

Ikä ja koulutustausta

Kerro lyhyesti perhetaustastasi ja omasta lapsuudesta

Elämäntilanteen kartoitus

Mikä on tämän hetkinen elämäntilanteesi?

Mitä kuuluu arkeesi?

Millaista elämä on tällä hetkellä?

(Lisäkysymyksiä eri aihealueista kuten opiskeluun hakeutuminen, työkokeilu, asuminen jos tarvetta)

Tukiverkosto

Mitä tukea tai apua saat tai olet saanut puolen vuoden aikana?

Mistä saat apua eri asioiden hoitamiseen?

Mitä palveluita käytät? (Palveluiden määrittelyä jos tarvetta)

Miten tuki on auttanut sinua? Mitä hyötyä siitä on ollut?

Tuen tarve

Mihin asiaan kaipaat muutosta elämässä?

Mikä asia on nyt tai on ollut pielessä elämässä viimeisen puolen vuoden aikana?

Mitä sellaisia asioita on, joihin et ole saanut apua/ tukea eri palveluista?

Millaista tukea toivot tai olisit toivonut?

Mistä paikasta haluaisit enemmän tukea?

Kuka voi tukea sinua jos elämässä tulee hankaluuksia?

Millaista palvelua arvostat?

Kehittämisehdotukset

Mitä tukea toivoisit Ohjaamo Lappeenrannasta, Monarilta?

Millaista vapaaehtoistoimintaa voisit itse tehdä tai olet tehnyt/ teet tällä hetkellä?

Mitä hyötyä vapaaehtoistoiminnasta voisi olla sinulle?

Millaista vapaaehtoistoimintaa toivoisit Ohjaamo Lappeenrantaan?